

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
TEMEL BECERİLERİ KAZANDIRMADA
İLKOKUL DÖRDÜNCÜ SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS
KİTABI İÇERİĞİNİN YETERLİLİĞİNE İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

HAZIRLAYAN (AHMET ÖĞRETEN)

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. TALİP ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2017

TEZ JÜRİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 15530800013 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Ahmet ÖĞRETEN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Temel Becerileri Kazandırmada İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğinin Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur. Bu çalışma Temel Eğitim Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Ad-Soyad-Üniversite

İmza

Başkan

: Yrd.Doç.Dr. Talip ÖZTÜRK

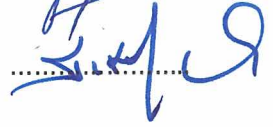

Jüri Üyeleri

: Yrd.Doç.Dr. Erkan YEŞİLTAŞ

: Yrd.Doç.Dr. Hayriye Gül KURUYER

Savunma Tarihi: 15.09.2017

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak savunduğum “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Temel Becerileri Kazandırmada Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğinin Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15 /09/ 2017

Ahmet ÖĞRETEN

Öğrenci No:15530800013

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi, kişiyi hayata hazırlamada yol gösterici nitelikteki en önemli derslerden biridir. Öğrenime hayatının ilk binek taşlarından olan ilkokul senelerinde bilinçli bir birey olmak Sosyal Bilgiler dersi tarafında öğrencilere kazandırılmaya çalışılır. Sosyal Bilgiler dersinin verimliliği ve başarısı açısından, programın öğretmenlere rehberlik yapmasının önemi büyüktür. 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı amaçladığı temel becerilerin kazandırılmasında ders kitabının yeterliliğinin öğretmen tarafından nasıl anlaşılıp yorumlandığının bilinmesinin öneminin çok büyük olduğu düşünülmektedir. Bu şekilde program tarafından kazandırılması hedeflenen temel becerilerin kazandırılmasında ders kitabında belirlenen olumlu ve olumsuz noktaların üzerinde durularak programın kazandırmayı hedeflediği temel beceriler doğrultusunda ders kitabının daha işlevsel hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Eğitim sürecinin önemli unsurlarından olan ders kitapları eğitim faaliyetlerini etkilemektedir. Ders kitabı eğitim öğretim etkinliklerinde öğrencini ve öğretmenin rolünde etkili olmaktadır. Teknolojideki gelişmelere ve yardımcı kaynaklardaki çeşitlerin çokluğuna karşın ders kitapları en önemli öğretim kaynaklarından biridir. Bunun nedeni, programlarda soyut olarak yer alan konuların, somutlaştırıldığı kaynaklar olmalarındandır. 2004 İlköğretim Programının uygulanmasıyla ders kitaplarının içeriğinin de yenilenmesi sağlanmıştır. 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının öğrenciye kazandırmayı amaçladığı temel becerilerin öğrencilere aktarılmasında kitapların katkısının bilinmesi önem arz etmektedir. Kitapların konuları aktarmaktan çok, becerileri kazandırmadaki katkısının da önemli olduğu bilinmelidir. Bu nedenle araştırma, ders kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programı bağlamında, temel becerilerin kazandırılmasına uygunluğu göz önünde bulundurularak, öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmamda bilgisiyle ve birikimiyle desteğini esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Talip ÖZTÜRK'e teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışmaya katkı sunan bütün öğretmenlere teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmam boyunca desteklerinden dolayı aileme de minnettarım.

ÖZ

[ÖĞRETEN, Ahmet].

[SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ

TEMEL BECERİLERİ KAZANDIRMADA

İLKOKUL 4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI İÇERİĞİNİN

YETERLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ]

[YÜKSEK LİSANS TEZİ], [ORDU], [2017]

Bu araştırma, ‘‘Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Temel Becerileri Kazandırmada İlkokul dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğinin Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri’’nin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel ve nicel verilerin toplanması, analizi ve verilerin birlikte kullanımına yönelik araştırma yaklaşımlarından olan karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Ordu’nun Fatsa ilçesindeki 20 ilkokulda görev yapan 286 sınıf öğretmeninden dördüncü Sınıfı okutan 80 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin 69 tanesinden dönüt sağlanmıştır. Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracına yönelik Cronbach Alpha güvenirlik ve geçerlik analizi sonucunda güvenirlik katsayısı 0.926 olarak bulunmuştur. Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS 22.0 istatistik programı kullanılarak yapılmış ve dağılımın özellikleri incelendikten sonra frekans/yüzde hesaplamaları, aritmetik ortalaması, standart sapması hesaplanmıştır. Verilerin, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre analizinde bağımsız t-testi, öğrenim düzeyleri ile mesleki kıdemlerine göre analizinde de Ki-Kare testi uygulanmıştır. Araştırmaya katılanların %36,23’ünü kadın, %63,77’sini ise erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin %71’i lisans mezunu, %29 önlisans mezunudur. Öğretmenlerin % 84,05’i 15 yıl ve üzeri, %5,8’i 10-14 , %2,9’u 5-9 ve %7,25’i de 1-4 yıl arası mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Gerçekleştirilen Mann-Whitney U test sonuçlarına göre puanların katılımcıların cinsiyet değişkenliğine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ki-Kare Testi sonuçları incelendiğinde ise katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanların mesleki kıdemleri ve öğrenim durumuna göre de anlamlı farklılaşma göstermediği istatistiksel olarak tespit edilmiştir. Araştırmada, dördüncü sınıf

Sosyal Bilgiler ders kitabındaki içeriğin söz konusu becerilerin kazandırmaya uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ağırlıklı olarak, “*orta düzeyde*” olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin ders kitabının temel becerileri kazandırmakta “*tam olarak*” yeterli olmadığı görüşünü benimsedikleri anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler, ders kitaplarındaki etkinliklerin sayısının az ve içerik bakımından temel becerileri kazandırmada yetersiz olduğu, kitaptaki konuların temel bilgilere ve kazanımlara uygun olmadığı, konuların bilgi ve içerik bakımından öğrenci seviyesine uygun olmadığı, kazanımları değerlendirmeye yönelik soruların ölçme ve değerlendirmede yetersiz olduğu, kitaptaki konuların görsel açıdan eksik olduğu ve konulara ayrılan zamanın yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler, dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının dışında temel becerileri kazandırmada diğer ders kitaplarının da eksik olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Araştırmada, ders kitaplarının temel becerileri kazandırmada gerekli olduğu ancak tek başına yeterli olmadığından, öğretmenlerin yardımcı kaynaklara ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenler, ders kitabının temel becerileri kazandırma bakımından orta düzeyde olduğunu ve geliştirilmesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Ders Kitabı, Öğretmen Görüşleri, Temel Beceriler

ABSTRACT

[ÖĞRETEN, Ahmet]

[TEACHERS' IDEAS ABOUT THE SUFFICIENCY OF PRIMARY SCHOOL
4TH GRADE SOCIAL STUDIES TEXTBOOK'S CONTENTS TO GAIN
BASIC SKILLS ON THE SOCIAL STUDIES PROGRAMME]

[MASTER'S THESIS], [ORDU] , [2017]

This research was done for the purpose of studying teachers' ideas about the sufficiency of primary school 4th Grade Social Studies textbook's contents to gain basic skills on the Social Studies Curriculum. The mixed method, which is one of the research approaches for collecting both qualitative and quantitative data, analyzing them and using these data together, was used in this research. This research's work group consists of 80 classroom teachers, teaching at Grade 4, from inside of 286 classroom teachers who work in 20 primary schools in Fatsa District of Ordu Province. The feedback was provided by 69 of these teachers. With reference to the data collection tool used in this research, the reliability coefficient is found 0.926 as a result of Cronbach Alpha reliability and validity analysis. The analysis of the data was done by using SPSS 22.0 statistical programme on the computer and the frequency/percentage calculations, arithmetic mean, standard deviation were calculated after analyzing the properties of the range. The independent t-test, according to gender of teachers, and Chi-square test, according to their educational background and occupational seniority, was used in the data's analysis. Those who participated in the survey were 36.23 % female and 63.77 % male teachers. 71 % of these teachers are under-graduate and 29 % of them are associate degree graduate. It is seen that 84.05 % of the teachers have occupational seniority for 15 years and over, 5.8 % have it between 10- 14 , 2.9 % have it between 5-9 and 7.25 % have it between 1-4 years.

To the results of the Mann-Whitney U, it is identified that the scores do not show any variance about the attendants' gender variability. When the square test outcome is analyzed, it was detected that the total scores the attendants got from the scale according to their occupational status and educational background do not show any significant differentiation statistically. It is confirmed that the teachers' opinions about the properness between the skills to be gained and the content in

the Primary school 4th Grade Social Studies textbook are mainly on medium level. As it is understood, the teachers indicate the view that the textbook is ‘completely’ not enough for students to gain the basic skills. The teachers attending the research estimated that the books do not have enough activities and visuals, they are not adequate to gain the fundamental information and skills, the subjects are not appropriate for acquisition and for the level of the students and both the time sparing for content and the assessment and the evaluation are not sufficient. The teachers have adopted the idea that other textbooks, apart from the 4th Grade Social Studies textbook, are lack of acquiring basic skills, too. In the research, it is found that the textbooks are essential to redound basic skills but not enough singly and teachers need supplementary resources.

As a result, the teachers participating in the search have adopted the idea that the textbook is mid-level in terms of acquiring basic skills and it should be developed.

Key Words : Social Studies Curriculum, textbook, teachers’ ideas, basic skills

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ JÜRİ ONAY SAYFASI	II
ÖĞRENCİ BEYAN METNİ	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
1. BÖLÜM	
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı.....	5
1.3 Araştırmanın Önemi.....	5
1.4 Varsayımlar.....	7
1.5 Sınırlılıklar.....	7
1.6 Tanımlar.....	7
2. BÖLÜM	
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1 Eğitim Programı	9
2.2 Öğretim Programı	9
2.3 Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	10
2.3.1 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı	12

2.3.2 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı	13
2.3.2.1 Beceriler	13
2.3.2.1.1 Eleştirel Düşünme Becerisi	14
2.3.2.1.2 Yaratıcı Düşünme Becerisi	15
2.3.2.1.3 İletişim Becerisi	16
2.3.2.1.4 Araştırma Becerisi	17
2.3.2.1.5 Problem Çözme Becerisi	17
2.3.2.1.6 Karar Verme Becerisi	18
2.3.2.1.7 Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi	19
2.3.2.1.8 Girişimcilik Becerisi	20
2.3.2.1.9 Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma	21
2.3.2.1.10 Gözlem Becerisi	23
2.3.2.1.11 Mekânı Algılama Becerisi	23
2.3.2.1.12 Zamanı ve Kronolojiyi Algılama Becerisi	24
2.3.2.1.13 Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi	25
2.3.2.1.14 Sosyal Katılım Becerisi	26
2.3.2.1.15 Empati Becerisi	27
2.3.2.2 Kavramlar	28
2.3.2.3 Değerler	29
2.3.2.4 Öğrenme Alanı	30
2.4 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi ve Ders Kitabı	31
2.5 İlgili Araştırmalar	34

3.BÖLÜM

3.YÖNTEM.....	40
3.1 Araştırmanın Modeli.....	40
3.2 Çalışma Grubu	41
3.3 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	41
3.4 Verilerin Toplanması	42
3.5 Verilerin Analizi	43

4.BÖLÜM

4.BULGULAR VE YORUM.....	45
4.1 Çalışma Grubuna İlişkin Bulgular.....	45
4.1.1 Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	45
4.1.2 Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.....	45
4.1.3 Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları.....	46
4.2 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	46
4.3 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	51
4.3.1 Öğretmenlerin Cinsiyetleri ile Temel Becerilere İlişkin Görüşlerinin İstatistiksel Analizi.....	51
4.3.2 Öğretmenlerin Öğrenim Durumu ile Temel Becerilere İlişkin Görüşlerinin İstatistiksel Analizi.....	52
4.3.3 Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Temel Becerilere İlişkin Görüşlerinin İstatistiksel Analizi.....	52
4.4 Üçüncü Alt Probleme Bulgular ve Yorumlar	53
4.4.1 Görüşme Formunda Yer Alan Birinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	53
4.4.2 Görüşme Formunda Yer Alan İkinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum	56

4.4.3 Görüşme Formunda Yer Alan Üçüncü Soruya	
İlişkin Bulgular ve Yorum	58
4.4.4 Görüşme Formunda Yer Alan Dördüncü Soruya	
İlişkin Bulgular ve Yorum	60
5.BÖLÜM	
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	63
5.1 Sonuç ve Tartışma	63
5.2 Öneriler	68
5.2.1 Uygulayıcıya Yönelik Öneriler	68
5.2.1 Araştırmacıya Yönelik Öneriler	68
KAYNAKÇA	70
EKLER.....	82
Ek-1: Valilik Oluru.....	83
Ek-2: Anket.....	85
EK-3: Özgeçmiş	87

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Dördüncü Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler	28
Tablo 2: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	45
Tablo 3: Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları.....	45
Tablo 4: Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları.....	46
Tablo 5: Temel Beceriler ile İlgili Öğretmen Görüşleri	47
Tablo 6: Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları	52
Tablo 7: Öğrenim Durumlarına Göre Ki Kare Testi Sonuçları	52
Tablo 8: Mesleki Kıdemlerine Göre Ki Kare Testi Sonuçları	53
Tablo 9: Öğretmenlerin Birinci Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	53
Tablo 10: Öğretmenlerin İkinci Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	56
Tablo 11: Öğretmenlerin Üçüncü Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	58
Tablo 12: Öğretmenlerin Dördüncü Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Ders Kitabı ile Öğretim Süreci Arasındaki İlişki	33

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir toplumun gelişmesi eğitilmiş bireyler ile mümkündür. Mutlu birey mutlu bir toplum demektir. Bu nedenle bireyin ve toplumun gereksinimleri eğitimde belirleyici bir etkidir. Toplumlar, eğitim kurumları yoluyla bireylerin mutlu bir yaşam sürdürmeleri için ihtiyaç duydukları değer, bilgi ve becerileri öğrenebilmelerini sağlarlar.

Eğitim konusu, insanlığı tarih boyunca meşgul eden konulardan birisidir. Toplumların kültürel değerlerin aktarılmasında, bireylerin sosyalleştirilmesinde en önemli görev eğitim kurumuna düşmektedir. Ertürk ise eğitimi, kişinin davranışlarında yaşantısı yoluyla istendik davranış değiştirme süreci olarak görmektedir (Akt. Özdemir ve diğerleri, 2012, s.3).

Toplumda çağa uygun olarak uygarca yaşamın temeli eğitimidir (Ocak ve Beydoğan, 2005, s.110). Bir toplumun eğitim düzeyi o toplumun gelişmesi ve kalkınmasında en önemli belirleyici etkenlerdendir. Toplumlar; bireylerin istenilen bir biçimde yetiştirilmesini, topluma yararlı bireyler haline gelmesini, gereksinim duydukları temel değer, bilgi ve becerileri öğrenebilmelerini eğitim kurumları yoluyla sağlarlar (Aslan, 2007, s.1). Bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerinde ve toplumun her yönden kalkınmasında önemli bir görevi olan eğitim öğretim sisteminin en önemli unsurları öğrenci, öğretmen ve programdır (Duman, 2006, s.15).

Örgün eğitim kurumlarının en önemli uğraşlarından biri eğitim faaliyetlerini toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan bir program çerçevesinde yürüterek eğitimin niteliğini geliştirmektir (Çetin, 2009, s.488). Dünyada meydana gelen değişimler ve gelişmeler karşısında eğitimin de çağa uygun olarak kendine yenileyerek değiştirmesi kaçınılmaz bir gerçektir (Ocak ve Beydoğan, 2005, s.110). Dünya sürekli bir değişim içerisinde. Buna uyum sağlayabilmek için öğrencilerinde çok yönlü yetiştirilmeleri önem arz etmektedir (Narman, 2011, s.2). İnsanların günün koşullarına uygun olarak değişime ve toplumsal gelişmelere ayak uydurabilecek nitelikte eğitilmeleri onların toplumun etkin birer üyesi olmalarını sağlar (Ünlüer, 2012, s.96).

Öğretim faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesi ile günümüz toplumunun ihtiyaç duyulan insan tipi arasında anlamlı bir ilişki vardır (Kurnaz, 2007, s.1). Hızla değişen dünyada eğitim hedef ve programları ekonomik, sosyal ve kültürel yapıya göre yeniden geliştirilmesi kaçınılmazdır (Hayırsever, 2010, s.1). Bilginin sürekli değişmesi ve bilgi üreten insana duyulan ihtiyaç, öğretim programlarının eğitim öğretim sürecinde bireysel farklılıkları gözeten, bireyin kendini ön plana çıkaran, öğrencinin yeni aldığı bilgileri kendine has bir şekilde yapılandırmasına olanak tanıyan bir şekilde geliştirilmesi ve güncelleştirilmesi gerekmektedir (Demir ve Fer, 2013, s.1524). Bundan dolayı eğitimin niteliği ile program arasında doğru orantı bulunmakta olup eğitimin niteliğinde büyük bir oran uygulanan programa bağlıdır (Aktaş, 2011, s.24).

Eğitimin verimliliği yani eğitim faaliyetleri sonunda amaçlanan sonuçlara ulaşılması ile eğitim öğretim etkinliklerinin bir program dahilinde yürütülmesi arasında pozitif bir bağ vardır (Çeliköz, 2004, s.100). Program vasıtasıyla bireylere kazandırılmaya çalışılan temel bilgi ve beceriler, kişinin ihtiyaçları ile örtüşmeli, insanın hayatında yeri olmayan bilgilerin programda olması gerekmemektedir (MEB, 2004). Yaşamın gittikçe karmaşıklaşması ve insan sayısının çoğalması nedeni ile kendini geliştirmiş, beceri boyutu gelişmiş olan kişilere ihtiyaç artmış bu da öğretim programı kazanımları arasında becerilerin daha fazla yer almasını gerekli kılmıştır (Mutluer, 2013, s.356).

Temel eğitimin ilk kademesinde öğrencinin hayata hazırlanmasında gerekli olan temel becerileri kazandırmada Sosyal Bilgiler dersinin, özellikleriyle temel eğitimde önemli bir yeri vardır. Toplumla temel becerileri kazandırmada Sosyal Bilgiler dersinin önemi büyüktür.

Öğrencileri toplumsal yaşama hazırlamada, ayrı bir yeri olan Sosyal Bilgiler dersi, çocuğa sosyal yaşamı düzenleyen kuralların neler olduğunu, niçin önemli olduklarını ve kurallarla yaşamının zorunlu olduğunu ortaya koyan bir derstir (Aktepe ve diğerleri, 2014, s.260). Bireylere yaşamıyla alakalı "*bilgi*", "*beceri*" ve "*değerlerin*" çok büyük bir kısmı Sosyal Bilgiler dersi sayesinde kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle okullarda yer alan derslerin en önemlilerinden biri olan Sosyal Bilgiler dersi diğer dersler ile birlikte temel becerileri kazandırmada önemli bir yeri vardır (Keskin ve Keskin, 2013, s.56).

Bireyin toplumun diğer üyeleri ile iyi ilişkiler kurup toplumun normlarına uygun davranmasında, sorumluluğunu yüklenilip diğer insanlara faydalı bir birey olmasında ve haklarının farkında olabilmesinde temel becerilerin ayrı bir yeri ve önemi vardır. İnsanın içinde yaşadığı çevrenin bir parçası olduğunun bilincine vararak toplumun bir üyesi haline gelmesi ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi toplum için önemli olduğu kadar bireyin mutluluğu için daha çok önemlidir (Çubukçu ve Gültekin, 2006, s.156).

Beceri, öğrencilerde, eğitim öğretim faaliyetleri sürecinde kazanılıp geliştirilen ve hayatta uygulanması istenilen yeteneklerdir (Narin,2009, s.28). 2004 SBDÖP öncelikli olarak öğrencinin temel yaşam ile ilgili becerileri kazanmasını ve kişinin pozitif bireysel özellikler geliştirmesini hedeflemektedir. Program ile öğrencilerin; *“eleştirel düşünme”*, *“yaratıcı düşünme”*, *“araştırma”*, *“iletişim”*, *“problem çözme”*, *“bilgi teknolojilerini kullanma”*, *“Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma”*, *“girişimcilik”*, *“karar verme”*, *“gözlem”*, *“mekânı algılama”*, *“zamanı ve kronolojiyi algılama”*, *“değişim ve sürekliliği algılama”*, *“sosyal katılım”* ve *“empati”* becerilerini kazanmalarına yardımcı olunacaktır (MEB, 2004).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının önem verdiği ve öğrencilerde var olmasını istediği bu becerileri öğrencilere kazandırmada ders kitabının yeri nedir? Eğitim öğretim faaliyetleri boyunca programın kazandırmayı hedeflediği temel becerileri öğrencilere kazandırma bakımından ders kitabının yeterliliği nedir? sorularına cevap arayan araştırmalarda (Kalın, 2007; Gömleksiz ve Kan, 2007; Demirezen, 2007; Öcal ve Yiğittir, 2007; Yağcı, 2008; Özgençli, 2009; Gömleksiz ve Kan, 2009; Hayırsever, 2010; Semerci ve Yelken, 2010; Çelikkaya, 2011; Gelen, 2011; Doğanay ve Yağcı, 2011; Mutluer, 2013; Aktekin ve Pala, 2013; Hayırsever ve Kısakürek, 2014) ilköğretim programlarında kazandırılması amaçlanan temel becerilerin ve ders kitaplarının yeri üzerinde çalışılmasına karşın programın kazandırmayı hedeflediği tüm becerileri kazandırmakta ilköğretim dördüncü sınıf ders kitaplarının durumuyla alakalı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Öğretimin en önemli unsurlarından biri de eğitim araçlarıdır. Bugün eğitim öğretim sürecinde öğretmenler birçok araç ve gereç kullanmaktadırlar. Bu araç gereçlerin arasında en çok kullanılanların başında kitaplar gelmekte olup eğitimde

yardımcı en önemli araç gereçlerdendir. Ülkemizde ders kitapları, eğitim için temel kaynak olarak görülmekte olup hatta birçok durumda tek öğretim materyali olarak da kullanılmaktadır.

Bilginin öğrenilip öğretilmesinde önemli kaynaklardan biri olarak gösterilen ders kitapları, 2004 SBDÖP ile beceri öğretiminin de önemli unsurlarından biridir. Günümüzde ders kitapları bilgileri verip düzenlemede, bireyin tek başına öğrenmesini sağlamada en çok kullanılan temel araçlardandır. Ders kitapları programların hedeflerine ulaşmasında öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerinde en çok kullandıkları materyallerin başında gelmektedir. Sosyal Bilgiler dersi kitapları da, programın kazandırmayı amaçladığı bireyin içinde yaşadığı toplumla uyum içinde yaşamasına katkıda bulunacak bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere kazandırmada eğitim öğretim faaliyetlerinde en çok kullanılan araç ve gereçlerin başında gelmektedir. Bu durumda öğretim programının uygulanmasında öneminin oldukça fazla olması ders kitaplarının programda yer alan ve öğrenciler tarafından kazanılması istenen temel becerileri kazandırmada katkısının ve etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.1. Problem

Araştırmanın problem cümlesi “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki temel becerileri kazandırmada ilkokulu dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğinin yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Araştırma ile aşağıdaki soruların yanıtları bulunmaya çalışılmıştır:

1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerileri öğrencilere kazandırmada ders kitabının yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerinin dağılımı nasıldır?

2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin öğrenciler tarafından kazanılma durumu hakkında öğretmen görüşleri;

- a. Cinsiyet,
- b. Öğrenim durumu,
- c. Mesleki kıdem, değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Temel becerileri kazandırmada Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki eksikliklere yönelik öğretmen görüş ve önerileri nelerdir? Öğretmen görüşlerine göre tespit edilen eksiklikler öğretmenleri yardımcı kaynak kullanımına yöneltmekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmayla ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerce kazanılması hedeflenen temel becerileri kazandırmada ilköğretim Sosyal Bilgiler dördüncü sınıf ders kitabının katkısının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda ulaşılabilecek bilgilerin eğitim politikasında yetkili olanlara çalışmalarında yol gösterici olması düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulguların ders kitaplarının hazırlanmasına ve ders kitabının eğitim öğretim sürecinde daha etkili kullanılmasına katkı sağlaması düşünülmektedir. Araştırmanın bundan sonraki çalışmalar ile yeni araştırmaların tasarlanıp araştırılmasında araştırmacılara fikir verebileceğini söylemek mümkündür.

Çalışmanın amacı 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmak istediği temel becerileri öğrencilere kazandırmada ders kitabının katkısını ve etkisini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bilgi patlamasının yaşandığı günümüz dünyasında bilgileri olduğu gibi alan boş zihinler giderek kıymetini yitirmekte, bu karmaşık bilgi çağında kendi için anlamlı olan bilgileri seçerek, ezberlemek yerine bilgiyi kullanmayı, yeni bilgiler üretmeyi ve bilgiyi farklı alanlarda kullanmayı becerebilen bilgi çağına uygun bireyler ön plandadır.

Çağdaş öğretim yöntemlerini temele alan, yaşanan topluma ve modern dünyaya uyum sağlama becerilerini geliştirmeyi amaçlayan SBDÖP’ de beceri, “eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde birey tarafından kazanılıp geliştirilen ve yaşama aktarılan kabiliyetler” diye ifade edilmektedir. Bütün derslerin öğretim programlarında geliştirilmesi beklenen; “eleştirel düşünme”, “yaratıcı düşünme”, “araştırma”, “iletişim”, “problem çözme”, “bilgi teknolojilerini kullanma”, “girişimcilik”, “karar verme” ve “Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma”

becerileri olmak üzere dokuz ortak temel beceri bulunmaktadır. Bu ortak becerilerin kazandırılmasının yanı sıra SBDÖP'nin kazandırmayı hedeflediği; “gözlem”, “mekânı algılama”, “zaman ve kronolojiyi algılama”, “değişim ve sürekliliği algılama”, “sosyal katılım” ve “empati” becerileri olmak üzere kendine özgü beş temel beceri vardır. Bu beceriler SBDÖP’de “doğrudan verilecek beceri” başlığı altında verilmektedir (MEB, 2004). Temel eğitimde, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerde var olması istenen temel becerilerin öğrencilerce ne derece kazanıldığına görülmesi eğitimin ve özellikle de öğrencilerin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

Eğitim öğretim faaliyetlerinde verimli olarak en çok kullanılan ders materyallerinin başında kitaplar gelir. Bu çalışma, üzerinde önemle durulan “beceri” alanlarının kazanımına ders kitaplarının katkısının ve etkisinin öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Eğitim sisteminin amaçlarından biri de düşünebilen bireyler yetiştirmektir. SBDÖP ile ortak temel becerilerin kazandırılması yanında bu dersin kendine ait becerilerin de kazandırılmaya çalışılması bunun gerçekleşebilmesi için önemli ve gereklidir. Temel eğitimde Sosyal Bilgiler dersi mihver derslerden biridir. Sosyal Bilgiler dersi sayesinde becerilerin öğrencilere kazandırılacağı düşünülmektedir. Dersin kendine verilen görevi tam olarak yerine getirebilmesine ilişkin, programın uygulayıcılarının programda kazandırılması hedeflenen becerileri kazandırmada ilkökul dördüncü sınıf ders ve çalışma kitaplarının yeterliliğine yönelik görüşlerinin alınması önemlidir. Bu açıdan dördüncü sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle programdaki temel becerilerin hangi düzeyde ders ve öğrenci çalışma kitaplarıncı kazandırılabilirdiğinin bilinmesi gerekir. Böylelikle ders ve çalışma kitaplarının programın kazandırmayı hedeflediği becerileri kazandırmadaki yeterliliği belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırmanın, bu gerekliliğe cevap vereceği düşünülmektedir.

Eğitim sistemimizin en önemli öğelerinden biri olan ve programlarının uygulanmasından birinci derecede sorumlu olan öğretmenin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki becerileri kazandırmada ders kitaplarının katkısına ve yeterliliğine ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Bu nedenle dördüncü sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca araştırmada sınıf öğretmenlerinin; cinsiyete, öğrenim durumuna, mesleki kıdeme

göre ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik yeterliliğine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Çalışmada aşağıda belirtilen varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil ettiği,
2. Veri toplama aracının amaca uygun ve araştırma için yeterliliğinin olduğu,
3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını bildikleri,
4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevapların gerçek görüşlerini yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma,

1. Araştırma verileri, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ile,
2. Araştırma, Ordu ilinin Fatsa ilçesindeki resmi ilkokullar ile,
3. Araştırma, Ordu ilinin Fatsa ilçesindeki resmi ilkokullardaki dördüncü sınıf öğretmenleri ile,
4. Araştırma, 2017 yılında değişen 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile,
5. Araştırma, 2004 SBDÖP ile ilgili MEB öncülüğünde hazırlanıp yayınlanan ders kitabı ile,
6. Araştırma sonuçları, veri toplamak amacıyla kullanılan anket ve görüşme soruları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim Programı: Eğitimle ilgili kurumların, insanlar için sağlamış olduğu, milli eğitimin ve eğitim kurumunun hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetlerin tümünü kapsayan programdır (Varış, 1978, s.17).

Öğretim Programı: Eğitim ve öğretimin belirli basamaklarındaki çeşitli sınıf düzeylerinde ve derslerde okutulacak konuları, konuların hedeflerini, derslerin hangi sınıflarda haftada kaç saat olacağını, öğretim metot ve tekniklerini gösteren kılavuzdur (Büyükkaragöz, 1997, s.2).

Sosyal Bilgiler: Toplumların; “geçmiş, bugün ve gelecek” ile ilgili bağ kurmalarına yardımcı olan bir derstir (Tarman ve diğerleri, 2010, s.726).

Beceri: Öğrencilerin, eğitim öğretim faaliyetleri içinde kazanması, geliştirmesi ve yaşama aktarması istenen kabiliyetleridir (MEB, 2004).

Ders Kitabı: Eğitimde kullanmak amacıyla, programların amacına bağlı bir şekilde hazırlanan yazılı eserlere ders kitabı denir (Resmi Gazete, 2006, Sayı: 26276).

BÖLÜM II

KURAMSAL ve KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim programı ve öğretim programı kavramları hakkında kısa bir bilgi verildikten ve Sosyal Bilgiler SBDÖP ile programın temel yaklaşımı ve yapısı tanıtıldıktan sonra, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesi, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılan ders ve öğrenci çalışma kitaplarının incelenmesi araştırmanın bu bölümünde temel alınan konulardır.

2.1. Eğitim Programı

Eğitim programı için kimi düşünürler yetiştirmekten yola çıkarak yetişek kelimesini kullanmış olmakla birlikte genellikle eğitim programı kavramını kullanmışlardır (Demirel, 2004, s.1; Akt. Gürbüz, 2013, s.9).

Eğitim Bilimleri literatüründe eğitim programlarının çok çeşitli tanımları yapılmaktadır. 1918’de Bobbit’in “Eğitim programı” adlı eseriyle başlayarak günümüze kadar gelen çok sayıda tanım yapılmıştır (Kılıç, 2014, s.147).

Eğitim programları, insanların çeşitli alanlardaki problemlerini belirleyip çözüme ve öğrencilerde yaratıcılık bilincinin oluşturulup geliştirilmesinde katkı sağlamalıdır (Çelikkaya, 2011, s.970). Eğitim programları, bireylerin davranışlarından, eğitim öğretim faaliyetlerine kadar çalışmalara yol göstermektedir. Milli Eğitim temel politikaları eğitim programlarıyla uygulamaya konularak gerçekleştirilmektedir. Bundan dolayı Türk Milletinin kalkınmasında eğitim politikasının, yurdun her köşesine kadar ulaşip uygulanmasında programların önemi büyüktür (Albayrak, 2015, s.11).

Eğitimle ilgili kurumların, insanlar için sağlamış olduğu, milli eğitimin ve eğitim kurumunun hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik faaliyetlerin tümünü kapsayan eğitim programı, yaşantılar yoluyla kazandırılması planlanan yaşantılar düzeneğini kapsar. Eğitim ve öğretimle ilgili tüm etkinlikler bu kapsam içinde değerlendirilir (Ağlagül, 2009, s.12).

2.2. Öğretim Programı

Öğretim programı, öğrenene okulda veya okul dışında belli bir öğretim basamağında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Memişoğlu, 2012, s.67).

Tanımlardan da anlaşıldığı gibi, eğitim programı daha kapsayıcı ve genel ifadeler içermektedir. Öğretim programı, eğitim programının bir alt birimi ve genelde bir dersin içeriğini, etkinliklerini ve hedeflerini kapsamaktadır (Akdeniz ve Küçük, 2011, s.11).

2.3. Sosyal Bilgiler Dersi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Sosyal Bilimler, toplumu ve insan ilişkilerini inceleyen, gruplar içerisinde oluşan insan etkinliklerini, toplumsal olayları ve insanların toplumsal özelliklerini araştırıp inceleyen, birey ve toplum sorunlarına çözüm yolları arayıp üreten bilim dalları olarak tanımlanmaktadır (Badem, 2012, s.9). Sosyal Bilgiler ise, eğitim öğretim sisteminin meydana getirdiği bir kavramdır. Sosyal bilimlerin bulgu ve analizlerinin bir toplumda yaşayan bireyler için gerekli olan temel ortak unsurları kapsayan Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerden alınan içeriğe dayanarak oluşturulan üniteleri içeren, çeşitli sosyal bilim dallarından özet olarak seçilip öğrencinin seviyesine uygun bir şekilde sadeleştirilerek hazır bulunuşluk seviyesine göre hazırlanmış konuları kapsayan ve temel eğitimde okutulan dersin adıdır (Şahin, 2004, s.367). Temel eğitim okullarında sorumluluk sahibi bir birey olarak yetiştirilmesini sağlamak gayesiyle sosyal bilimlerin bilgilerine dayanarak, öğrencilere toplumla alakalı “bilgi”, “beceri”, “tutum” ve “değer” kavramlarının kazandırılmaya çalışıldığı bir alan olan Sosyal Bilgiler yoluyla öğrencilerin iyi bir insan olarak yetiştirilmesine çalışılarak bireyin ve sonuç olarak da toplumun mutlu olması amaçlanmaktadır. (Erden, 1996, s.9).

Sosyal Bilgiler dersinin adı Amerika Birleşik Devletlerinde ilk kez 1916 senesinde toplumsal olayları inceleyen bir ders olarak konulmuş ve eğitim akımlarına, dünyadaki siyasal ve sosyal ilerlemelere bağlı olarak değişik gelişmeler meydana gelmiştir. Ülkemizde ise, Sosyal Bilgilerin konuları değişik derslerin muhtevasında yer bulmuş olsa da, ilk defa 1968 senesinde ayrı bir ders olarak programdaki yerini almıştır (Kan, 2010; Akt. Çatak, 2015, s.70). Sosyal Bilgiler, insanın toplumda kendini gerçekleştirebilmesine yardımcı olması gayesiyle, bireyin sosyal ve fizikî çevresi ile etkileşiminin zaman bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir derstir (MEB, 2004). Okullarda öğrencilere toplumsal hayatla alakalı “bilgi”, “beceri”, “tutum” ve “değer” olgularının öğretildiği bir alan olan Sosyal Bilgiler dersi sorumluluk sahibi bir insan yetiştirmek gayesiyle ilköğretim okullarına okutulmaktadır

(Erden, 1996, s.9). Sönmez (1998, s.17) Sosyal Bilgileri, “toplumsal hakikatle ispatlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve sonuç olarak da elde edilen canlı bilgiler” şeklinde tanımlamıştır.

Sosyal Bilgiler dersi, diğer bilimlerden de faydalanarak kişini çevresiyle olan her türlü etkileşimini inceleyerek yaşamla alakalı “bilgi”, “beceri” ve “değerleri” benimsemiş ve kazanmış bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. (Öztürk ve Dilek, 2002; Akt. Coşkun ve Samancı, 2012, s.32)

Sosyal Bilgiler; kişinin fiziksel ve sosyal çevresiyle faaliyetlerini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan “düşünen”, “becerili” ve “demokratik” bireyler yetiştirmeyi hedefleyen bir alandır (Şimşek, 2006, s.188).

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencinin kendisini merkezde gören “yapılandırıcı” eğitim yaklaşımı ile hazırlanarak öğretilmekte ve öğrencinde sınıfın içinde ve dışında farklı roller öngörmektedir. Bilginin değerini ve öğrenci yaşamına dikkat ederek hazırlanmış olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının; “bireyin yaşama etkin katılımını”, “doğru karar vermesini”, “sorun çözmesini”, “eleştirel” ve “yaratıcı düşünmesini” destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım ile ele alınmış olduğu belirtilmektedir (MEB, 2004).

SBDÖP, kazandırılması benimsenmiş bazı ana öğelerin yanında, özellikle öğrencilerin çeşitli zihinsel becerilerinin ve duygusal özelliklerinin geliştirilmesi amacıyla geliştirildiği belirtilmiştir (MEB, 2004).

2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının dayandığı yapılandırıcı anlayışla öğrenciler, hazır bulunuşluk düzeyleri ile yeni bilgiyle önceki bilgi ve yaşantılarını birleştirirler. Öğrenciler yeni bilgileri kendi kendilerine keşfedip öğrendikleri için bilgiyi daha iyi benimseyip kullanırlar (Öztürk ve Dursun, 2005, s.90).

Cumhuriyet’in ilanından 1968 İlkokul Programı’na kadar ülkemizde tek disiplinli program anlayışı benimsenmiştir. Tek disiplinli anlayış 1962 yılında yayınlanan ilkokul program taslağında yerini çok disiplinli bir anlayışa bırakmıştır(Öztürk ve Otluoğlu, 2006; Akt. Pekcan, 2009 s.32-33). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 1924, 1926, 1936, 1948, 1962, 1968 İlkokul ve 1997 ilköğretim programlarında Cumhuriyetin kurulmasından beri çeşitli nedenlerle yenilenmiştir. En son olarak 2004 ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi

Öğretim Programı, MEB 12.07.2004 tarih ve 2563 sayılı Tebliğler Dergisi kararınca, Türkiye genelinde, 9 ilde belirlenen 120 pilot okulda, 2004 / 2005 eğitim öğretim yılında pilot uygulaması yapılmıştır. Bu program 2005 / 2006 eğitim öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur (MEB, 2004).

Türkiye’de daha önce uygulamada olan programların daha çok davranışçı ve bilişsel anlayışlara uygun olarak hazırlanmış olması, eğitim reformunun temelini yapılandırmacı anlayışı yeni ve daha iyi bir programın temel bakışı olarak yerleştirmiştir (MEB, 2004).

Türk Milli Eğitimi’nin Genel amaçları doğrultusunda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi Programı hazırlanır.

2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Temel Yaklaşımı

Bilindiği üzere, Türkiye’de de 2005 yılından itibaren kademeli olarak bir eğitim reformu gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, geleneksel eğitimden yapılandırmacı öğrenme kuramı çerçevesinde şekillenmiş bir eğitim anlayışına geçilmiştir.

Sosyal Bilgiler eğitimi özelinde yıllardır devam eden disiplin temelli, öğretmen merkezli yaklaşımdan tematik öğrenci merkezli yaklaşıma geçilmiştir. Bu çerçevede hem Sosyal Bilgilerin tanımı hem de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını şekillendiren temel yaklaşım değişmiştir (Özbaş ve Erbudak, 2015, s.306-307).

İnsanları yaşama hazırlama ve sosyal bir varlık olarak yetiştirme sürecinde önemli bir yeri olan Sosyal Bilgiler dersi öğretim faaliyetlerinin uygar toplumların eğitim anlayışı çerçevesinde düzenlenmesi de bu konuyla alakalı olarak ümit verici bir gelişmedir. Programın düzenlenmesinde günümüz eğitim anlayışına uygun yapılandırmacı yaklaşım dikkate alınarak programlar öncelikli olmak üzere eğitim öğretim etkinlikleri de yeniden yapılandırılmıştır (Tural, 2015, s.30). Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ile Sosyal Bilgiler dersi açısından öğrenen ve faaliyet merkezli, bilgi ve beceriyi, öğrencinin hayatlarını ve kişisel ayrımlarını dikkate alan bir program hazırlanmıştır (MEB, 2004).

2.3.2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapısı

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını yapısı; “beceriler”, “kavramlar”, “değerler” ve “öğrenme alanları” olmak üzere dört temel öğeden oluşur. Araştırmanın bu bölümünde programın “beceriler” yapısı üzerinde durulacak diğer öğeleri ise kısaca tanıtılacaktır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını yapısı dört temel öğeden oluşur. Araştırmanın bu bölümünde programın “beceriler” yapısı üzerinde durulacak diğer öğeleri ise (kavramlar, değerler ve öğrenme alanı) kısaca tanıtılacaktır.

2.3.2.1. Beceriler

Eğitim öğrenenlerin akademik başarı kadar, hayat başarısı da edinmelerini sağladığı ölçüde etkili olacaktır. Öğrencilerin yaşamlarını ve öğrenimlerini anlamlı ve kendilerini aktif hale getirebilmek, böylece sağlıklı bir toplum ortaya çıkarabilmek için çeşitli becerileri edinmeleri gerekmektedir (Bektaş ve diğerleri, 2013, s.249).

Beceri; ihtisaslık, ustalık, beceriklilik ve bir şeyi yapmadaki kabiliyet yani bir başka deyişle bir işi yapmadaki yeteneklilik şeklinde tanımlanmaktadır. TDK ise beceriyi, “elinden iş gelme durumu, bir işi başarma ve bir işlemi amacına uygun bir şekilde sonuçlandırabilme kabiliyeti” şeklinde tanımlamaktadır (Çelikkaya, 2011, s.971). Günümüzde bilgiye bakış değişmiştir. Bilgiyi ezberlemek yerine onu kullanmanın önemi daha fazla vurgulanmaktadır. Bilgiyi öğrenmenin önemi küçümsenmemekle beraber, birey öğrendiğini problemleri çözmede kullanabilmelidir. Beceriler bilgiyi ve performansı da içine alan karmaşık bir eylemdir. Bilgiler ve beceriler kısa bir sürede basit bir şekilde öğretilip öğrenilebilirler. Ancak yetenekler bilgi ve beceriye göre geç gelişirler ve daha karmaşıktırlar. Bilgi ve becerilerin bir araya gelmesiyle yetenekler oluşmaktadır. Beceri insanlarda, eğitim öğretim etkinlikleri sürecinde öğrenciler tarafından kazanılıp geliştirilen ve hayatta uygulanması istenen maharetlerdir. Programların hepsinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan ortak temel beceriler bulunmaktadır. Bu beceriler, tüm derslerin temelinde yer alır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, temel eğitim dördüncü ve sekizinci sınıflarda ilk dokuz beceriyle birlikte, Sosyal Bilgiler dersine has altı beceriyi de öğrencilerin kazanmasını hedeflemektedir (MEB, 2004).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen bu beceriler; “*eleştirel düşünme becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, iletişim becerisi, araştırma becerisi, problem çözme becerisi, karar verme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, girişimcilik becerisi, Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi, gözlem becerisi, mekânı algılama becerisi, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, sosyal katılım becerisi ve empati becerisi*” şeklindedir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nca hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan ve kazandırılması amaçlanan temel ve alan becerileriyle ilgili alt beceriler de listelenmiştir. Bu kapsamda her beceri alanı kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler açıklanmıştır.

2.3.2.1.1. Eleştirel Düşünme Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, eleştirel düşünme becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*bir kanıtı kullanma ya da referansa dayanma*”, “*sebep-sonuç ilişkisini belirleme*”, “*ilkeleri türetme*”, “*genelleme yapma*”, “*farklı bakış açılarını açıklama*”, “*kararları sorgulama*”, “*sınıflama yapma*”, “*değerlendirme (ölçüt belirleme)*”, “*karşılaştırma yapma*”, “*ilgili ve ilgisiz bilgiyi ayırt etme*”, “*kalıp yargıları fark etme*” ve “*çıkarımda bulunma*” şeklindedir (MEB, 2004).

Eleştirel düşünme, insanların farkına vararak veya varmayarak yaşamında uyguladığı davranışlardan biridir. İnsanlar yaşamında kolay ya da zor problemlerle karşılaşmakta, bir kısmına çözüm üretebilirken, bir kısmına da çözüm bulamamakta, çoğunu ise hayat için sorun olarak bile görmemektedir (Palavan ve diğerleri, 2015, s.27). Eleştirel düşünmenin; “*tutarlılık*”, “*birleştirme*”, “*uygulanabilme*”, “*yeterlilik*” ve “*iletişim kurabilme*” olmak üzere beş temel boyutu vardır. Eleştirel düşünen birey bu beş temel boyutu dikkate almalıdır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006, s.194).

Eleştirel düşünme becerisine sahip kişiler, bir durumu yorumlayıp çözümlenme, değerlendirip çıkarımda bulunmanın yanında iki şeyde daha başarılıdırlar. Bunlarda fikirlerinin gücüne başvurabilme ve bunları önceki fikirlerinin üzerinde geliştirebilmesidir (Bökeoğlu ve Yılmaz, 2005, s.52). Eğitim sisteminin gayesi; değişik ve özgür düşünen kişiler yetiştirmektir. Bu nedenle

eleştirel düşünmenin temel eğitimde öğrencilere kazandırmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü eleştirel düşünen bireyler mevcut durumdan farklı düşünerek sorunlara alternatif orijinal çözüm yolları bulabilirler. Temel eğitimde öğretim programlarında yer alan eleştirel düşünme becerisi öğrenenlere olabildiğince erken bir yaşta öğretilmelidir (Yağcı, 2008, s.39).

Özellikle Sosyal Bilgiler dersinde yer verilmesi zorunlu olan sorgulama kabiliyetini bireylere kazandırmakta eleştirel düşünmenin önemi büyüktür. Bu yetenek ders için önemli olduğu kadar yaşam içinde önemlidir. Eleştirel düşünme becerisi insanın doğuştan getirdiği bir özellik olmayıp öğretilen ve uygulanabilen bir beceri olduğu düşünüldüğünde, eleştirel düşünmeye gerektiği önemin verilmesini ve temel eğitimin zorunlu hedeflerinden biri olmaktadır (Doğanay ve Yağcı, 2011, s.1680). Eleştirel düşünme bilgi üretiminin olmazsa olmazıdır. İnsanların bu beceriye sahip olmaları ve bu kabiliyetlerini karşılıklı olarak çıkan karmaşık toplumsal sorunların giderilmesinde kullanacak olmaları o toplumun demokratikleşmesindeki önemi çok büyüktür. Bu nedenle eleştirel düşünme eğitim öğretim sürecinde eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Akbiyık ve Seferoğlu, 2006, s.91).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde, programın eleştirel düşünmeye daha fazla yer verdiği, öğrencilerin bilgiyi ezberlemek yerine öğrenenin merkezde olduğu, öğretmen merkezli olmaktan daha çok etkinliklerin bireyin gereksinimlerine göre hazırlanıp öğretmeninse kılavuz olması gerektiği bir yaklaşıma geçtiği görülmektedir (Demirkay ve Çakar, 2012, s.37).

2.3.2.1.2. Yaratıcı Düşünme Becerisi

Programda, yaratıcı düşünme becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*esnek ve orijinal olma*”, “*imgeleme*”, “*analiz*”, “*sentez*”, “*değerlendirme yapma*” ve “*sıra dışı bağlantılar kurma*” şeklindedir (MEB, 2004).

Yaratıcılık, kişinin hayatı boyunca öğrendiklerini anlamlı bir şekilde bağlantı kurarak karşı karşıya kaldığı sorunları çözmesi; bu bağları kullanıp ortaya orijinal bir fikir veya eser sunabilmesi olarak izah edilebilir (Özerbaş, 2011, s.677). Yaratıcılık, eleştirel bakmak, yeni tekliflerde bulunmaktır. Önceleri arasında bağlantı kurulamamış olaylar veya fikirler için bağ kurulmasıdır.

Alışılanın, bilindiklerden hariç, değişik, orjinal, problemleri görebilmek, değişik çözüm yolları kullanarak yeni neticeler çıkartmaktır. Bu sebeple var olan olayların, kuramların durumu tekrar incelenir. Fakat kişilerin görüş açıları değişiktir. Gidilen yol özgün, sonuçları ise kişinin kendine hastır. Bu sürecin neticesi yeniliktir (Çelek, 2002; Akt. Ersoy ve Başer, 2009, s.129). Yaratıcı düşünce, eğitimde başarı için olmazsa olmazdır. Bu sebeple eğitim yoluyla kazandırılması gereken en üst düzey düşünme becerisidir. Merak ve özgünlük kavramlarını içeren yaratıcılıkla insan, problemlere yeni çözüm yolları bularak sentez yapma becerilerine sahip olacaktır (Yazıcı ve Topalak, 2013, s.196) .

2.3.2.1.3. İletişim Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, iletişim becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; *“dinleme”, “sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme”, “tartışma”, “bağlantı kurma”, “farklı perspektiften bakma”, “açık fikirli olma”, “başkalarının düşünce ve duygularını anlama”, “farklılıklara saygı duyma”, “görüşlerini gerekçelendirme ve ortak bir amaç çevresinde toplanma”* şeklindedir.

İletişim; “duyguların”, “fikirlerin”, “tutum ve davranışların”, “haber ve iletilerin” kaynak tarafından bir kişiye, gruba ya da birime iletilmesidir. İnsanlar arasındaki iletişim, diğer kişi ya da kişilerce de idrak edilen sözel veya sözel olmayan tutum ve davranış şeklinde de açıklanır (MEB, 2007, s.3).

Etkili iletişim becerisi, her kişinin hususi ve eğitim öğretim yaşamında gerektiği gibi işinde de kendisini ifade edebilmesi, anlatabilmesi, karşısındaki kişiyi anlayabilmesi, sorunları önleyebilip yönetebilmesi ve çözebilmesi için, yani kişinin kendisi ve sosyal çevresi ile uyuşabilmesi için gereksinimi olan bir beceridir. Bu nedenle eğitimde önemli yeri vardır (Uzuntaş, 2013, s.12). Çocuğun kişilik gelişiminde okul gibi ortamlarda olumlu davranışlar geliştirmesi için iletişimin önemi büyüktür (MEB, 2007, s.44).

İletişim becerisinin geliştirilmesinde öğrencilere kendilerini ifade edebilecekleri fırsatlar verilmelidir. Grup etkinlikleri öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilir. Ders kitaplarından metinler seçilerek öğrencilerin kendi fikirlerini ifade etmesi sağlanabilir. Tartışmalı konular münazara çalışması şeklinde sunulabilir (Bayram, 2015, s.22).

2.3.2.1.4. Araştırma Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, araştırma becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; *“okuduğunu anlama”* ve *“bilgiyi bulma, kullanılabilir biçimde planlama ve yazma”* şeklindedir.

Bilgiye ulaşmada bilimsel metotların kullanıldığı araştırma temelli öğrenme, merak edilen bir konunun çözümü için planlan yapıp uygulamaya konulmasını içermektedir. Belirlenen sorunlar üzerinde düşünmeyi, çözüm yolları bularak muhtemel durumlar hakkında önceden kestirimde bulunarak yapılması gerekenleri yapmayı, planlı ve düzenli çalışmayı gerektirir (Arslan ve Tertemiz, 2004).

2.3.2.1.5. Problem Çözme Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, problem çözme becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; *“problemi tanımlama ve sınırlandırma”*, *“problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma”*, *“veri ve kaynak araştırması yapma”*, *“hipotezleri test etme”* ve *“probleme yönelik bir çözüme varma”* alt becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir.

Problem, üzerinde araştırma yapılarak düşünülüp tartışılan ve çözümü bulunmamış meselelerdir. Problemler, *“birey, engel ve amaç”* olmak üzere üç tane unsuru ihtiva eder. Şayet bu üç unsurdan biri veya amaca ulaşabilmek değişik yollar bulunmuyorsa problem yok demektir (MEB, 2008, s.3). Öğrenmenin temelini oluşturun problem çözme; bireyin sorunun farkına varışından, soruna çare bulana dek geçirmiş olduğu fikir süreci olarak tanımlanır (Ülküer, 1988, s.28).

Problem çözme, öğrenmenin temelini oluşturur. Öğrenciler problem çözme davranışları ile fikirlerini bir konuda odaklandırmayı, değişik çözüm yolları bulmayı, sebep sonuç ilişkilerini kavramayı ve neticeleri tahmin etmeyi öğrenirler (Oğuz ve Akyol, 2015, s.106). Problem çözme en yüksek düzeyde olan zihinsel süreçlerden biridir. Okul eğitiminin amaçları arasında çok önemli bir yer tutar. Bugün toplumun ilerlemesi ve rahata kavuşması bu temel becerinin insanlarda geliştirilip onlara kavratılmasına bağlı bulunmaktadır (Fidan, 1985; Akt. Tavlı, 2007, s.2). Problem çözme becerisine sahip olan insanların özellikleri incelendiğinde bu özelliklerin aynı zamanda modern yaşamın gerektirdiği kişi

özellikleri olduğu söylenebilir. Problemlerine etkili çözüm bulamayan insanların, etkili problem çözme becerisine sahip insanlara nazaran, daha çok tasalı oldukları, güven problemi yaşadıkları, empati kurmada eksik kaldıkları ve çok daha fazla duygusal sorunlar yaşadıkları görülmüştür (Heppner ve Baker, 1997; Akt. Sezgin, 2011, s.23). Bu nedenle eğitimin en önemli amaçlarından biri, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmektir.

2.3.2.1.6. Karar Verme Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, karar verme becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*sorunun farkına varma*”, “*sorunu tespit edebilme ve tanıma*”, “*sorunun çözümü için hipotez ileri sürme*”, “*sorunun çözümü için veri toplama, düzenleme ve değerlendirme*”, “*hipotezi test etme*”, “*çözüm yollarını öğrenme*”, “*çözüm yollarından uygun olanına karar verip, uygulamaya koyma*” ve “*çözümü değerlendirme*” şeklindedir.

Karar verme davranışı, karar verilmesi kaçınılmaz olan vaziyetin ayırımına varılmasıyla başlayıp kişinin bu vaziyet karşısında hangi zamanda ve ne şekilde bir davranış sergileyeceğiyle son bulan faaliyettir. Karar verme eylemi birbirini takip eden aşamalardan oluşup ilerleyen bir süreçtir. İnsan, karar verme sürecinde durum hakkında değerlendirmede bulunup alternatifler ile alternatiflerin neticelerini inceledikten sonra değerlendirme sonucuna göre istediğini seçmektedir (Alver, 2004, s.188).

İnsanların yaşam içerisinde belirsizlik durumlarıyla karşılaşmaları kaçınılmazdır. Böyle belirsizlik durumlarında kişinin duruma uygun kararlar vermesi beklenir. Karar verme davranışının önemi seçenekler arasından en iyisini seçmede görülmektedir. Öğretmenler öğrencilerine öğrenme ortamının düzeninin sağlanmasından, etkinliklerin düzenlenmesine kadar hemen hemen her durumda düşüncelerini söyleme ve öneriler ileri sürme olanağı sağlarsa hem çocukların karar verme becerilerini geliştirmesine katkı sağlamış olacaklardır (Çakmakçı ve Özabacı, 2013, s.20).

Bireyler, etkili karar verme becerilerini doğuştan getiremezler, bu becerileri geliştirmek zorundadırlar (Demirkaya, 2011, s.414). Karar verme becerisinin kazandırılmadığı bireyler olaylar karşısında kaygı yaşayabilmekte ve telafisi

olmayan yanlış kararlar verebilmektedirler. Bu kararlar, kişinin hedeflerine ulaşmasına mani olmasının yanında, bireyin arzu etmediği bir durum ile karşılaşmasına da sebep olabilir (Bayram, 2015, s.25).

2.3.2.1.7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

Programda, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; *“yönergeden yararlanarak bilgisayarı kullanma”*, *“farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma”*, *“biçimlendirdiği bilgiyi bilgisayar ortamında sunma”*, *“metin, grafik, renk ve ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama”*, *“telefon ve televizyon ağlarını kullanarak bilgiye ulaşma yeteneği kazanma”* ve *“günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik ürünleri amacına uygun olarak kullanma”* şeklindedir.

Günümüz eğitim dünyasında teknolojinin kullanımı, eğitimden bağımsız düşünülemez (Erdemir ve diğerleri, 2009, s.99). Teknoloji doğrudan kişiyle alakalı bir kavram olduğundan dolayı kişinin hayatındaki tek amacı, emeli ve hasreti yaşamını refaha ulaştıracak teknolojinin bulunması ve kullanılmasıdır. İnsanlığın hizmetine sunulmuş bilgiler, çoğunlukla bireyin refah ve huzur içinde yaşamasını temin etmekte yeterli olmayabilir. Bu nedenle bilgi sayesinde üretilen teknolojilerin insanlığın hizmetine verilmesi ve bireyin hayatını kolaylaştırması gereklidir (Karahana, 2001, s.6-7).

İnsanlığın geleceği ve refahı açısından teknolojinin kullanıldığı ve mutlaka kullanılması gerektiği en önemli alanların başında eğitim ve öğretim vardır. Bundan dolayı özellikle çağdaş toplumlar olmak üzere, herkes teknolojiyi kullanarak nitelikli ve verimli öğrenimi vatandaşlarına verme gayreti içerisinde oldukları (Erdemir ve diğerleri, 2009, s.100). İnsanların hayatını karmaşıklıktan çıkarıp kolaylaştırmak niyetiyle icat edilen teknolojinin işlevlerini; bireye kolaylıklar sağlayıp, hayat kalitesini yukarıya taşıma ve insanları birleştirme şeklinde sıralamak mümkündür (Karahana, 2001, s.15). Öğrencilerin eğitimde bilgi teknolojileri kullanamamaları durumunda istenen hedeflere ulaşamayacaktır. Bundan dolayı öğrencilere bilgi verirken öncelikli olarak bilgi teknolojilerini kullanma becerisini kazandırılmış olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir.

2.3.2.1.8. Girişimcilik Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, girişimcilik becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; *“meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma”*, *“çevresindeki tanınmış ve başarılı girişimcileri tanıma”*, *“kişilerin ekonomi içinde, çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme”*, *“eğitimin kendi gelecekleri üzerindeki önemli rolünü anlama”*, *“ekonominin temel kavramlarını edinme”*, *“girişimciliğın karşı karşıya olduğu zorlukları anlama”* ve *“yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme”* şeklindedir.

Girişimcilik kavramı yeniliklere açık olabilme, hayal edebilip bir şeyi değışik bir biçimde yapma, risk üstlenebilme şeklinde bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Günümüzün çağdaş konseptine göre faaliyette bulunan bir kuruluşun idarecileri girişimciliğı; yeniliklere açık olmak, esnek ve dinamik olmak, riskleri almak, yaratıcı olmak, cesaretlilik, ilerlemeye odaklılık, sürükleyici ve güdüleyici olmak gibi kavramlarla açıklamaktadırlar (Kutanis ve Hancı, 2004; Akt. Bozkurt, 2011, s.5).

Girişimcilik, farklılıkları hissederek zihinde canlandırma süreçleriyle gelişir. Girişimcilik ile ilgili beceri yalnız insanın doğumu ile gelmeyip toplumun da etkisi ile gelişmediğinden, bu becerilerin gelişimi okulun ve öğretmenlerin de destekleyici etkileri ile yani eğitim ve öğretimle gelişir. Bundan dolayı bilhassa yetişeklerdeki kazanımlar öğrencinin seviyesine elverişli oluşturulmalı, öğretmenler girişimcilik becerisini destekleyen öğretim tekniklerini kullanarak uygun eğitim olanakları sunması, aile fertlerinin de bu süreçte destekleyici ve yapıcı bir tavır takınması birey açısından çok önemlidir (Akyürek ve Şahin, 2013, s.53). İnsanoğlu pek çok şeyi eğitim yoluyla öğrenir. Bazı davranışlar, peşin hükümler hayatın ilk senelerinde bilhassa ailenin içinde ve daha sonraki senelerde ise okullarda ve hayat boyunca toplum içinde öğrenilir. Eğitim her alanda olduğu gibi girişimcilik becerisinin geliştirilmesinde de önemli bir yere sahiptir. İnsanlar eğitim sayesinde girişimcilik yolunda bilgilerini ve kabiliyetlerini çoğaltarak o zamana kadar farkına varamamış oldukları konu ve olaylara karşı duyarlılık göstereceklerdir. Özellikle de üniversitelerde verilen eğitimin gençlerin girişimciliğe bakış açılarını etkilemedeki önemi oldukça büyüktür (Bozkurt, 2011, s.21).

2.3.2.1.9. Türkçe’yi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*dinleme*”, “*konuşma*”, “*okuma*”, “*yazma*” ve “*görsel okuma / sunu*” şeklindedir.

Konuşma becerisi de her beceride olduğu gibi eğitimle gelişir. Konuşma eğitiminden maksat, kişinin duygu, düşünce ve isteklerini ifade edebilmesidir. Çocuklar belli konuşma alışkanlıkları ile okula gelirler. (Sever, 1997, s.20). Temel eğitimde okulunun başından itibaren çocuğun konuşma becerisindeki eksikliklerin ve beceri kullanımındaki yanlışlıkların düzeltilip konuşmasının da geliştirilmesi hedeflenmektedir (Kurudayıoğlu, 2003, s.294). İnsanlar, fikirleri, objeleri, dil vasıtasıyla kavrar. Dilin sayesinde kendini anlatabilir. Sonuçta dillerin önemleri buradadır. Türkçemizi neden iyi kullanmalı, sorusuna cevap ta tamda budur. Dil doğru bir şekilde kullanıldığında iyi bir iletişim aracı; hatalı kullanıldığında ise kötü bir iletişim aracıdır. Dilimizi ne denli iyi tanır ve güzel kullanırsak iletişim o denli güzel olacaktır (Erenoğlu ve Otçu, 2007, s.1).

Toplumda insanların demokrasiye uygun olarak haklarının farkına varıp kullanabilmeleri insanın konuşma eylemini tesirli ve güzel bir şekilde kullanmasından geçmektedir. Dil, bireyler arasında en çok kullanılan ve mühim bir iletişim aracıdır. İnsanların arasındaki duygu aktarımı daha çok konuşmayla sağlanmaktadır. Konuşma eğitimi yaşamın her sahasını kapsayan bir beceri olduğundan dolayı Türkçe dersinden başka hem diğer derslerde hem de insanın yaşamında gerekli bir beceridir. Bundan ötürü konuşmayla ilgili eğitimlere ehemmiyet verilerek geliştirilmesi için değişik uygulamalar yapılmalıdır (Kurudayıoğlu, 2003, s.296). Konuşma becerisiyle sağlıklı bir iletişimin geliştirilebilmesi için, tatbik edilen öğretme metotlarının ve faaliyetlerinin kullanılıp uygulanan araç gereçlerin ve eğitim ortamının amaca uygun olmasının önemli bir yeri vardır. Konuşma becerisi; anlaşılabilirlik, gramer, kelime bilgisi, dilde duruluk kapsamında devamlı fikirler üretip geliştirilen bir beceridir (Ertürk, 2006; Akt. Kuru, 2013, s.92).

Yazma, öğrencinin düşüncelerini birbiriyle alakalı birçok tümceyi dilbilgisinin kaidelerine uygun bir şekilde peş peşe sıralayarak oluşturduğu uzun vadeli bir faaliyettir. Yazma becerisini geliştirememiş kişilerin çoğunlukla

kuralsız tümceler oluşturdukları ve bu tümcelerinde de yazım yanlışlıkları yaptıkları belirtilmektedir. Ayrıca yazma becerisi tam olarak gelişmemiş insanların yazdıkları tümcelerin daha basit, kuralsız ve kelimelerin yazımının yanlış olduğu görülmektedir. Modern çağın eğitim ile ilgili yaklaşımlarından olan yaparak uygulayarak öğrenim ilkesinin, yazma eğitiminin faaliyetlerinde de uygulanması gereklidir. Zira yazma eğitimi eleştirel düşünüp yaratıcı düşünmeyi, araştırma becerisine sahip olmayı, problem çözme becerisini elde etmeyi, Türkçe'yi güzel kullanmayı da kapsayan faaliyetleri de içermektedir. Kendini ifade edebilen insanlar yani ifade etme becerisi kazanmış olan bireylerin hayatta daha başarılı olmaları kaçınılmazdır. Okuduğunu anlama ve yazma beceresi başarılı olmanın en önemli öğelerinden biri olduğu için iyi yazı yazmak başarılı olmak için olmazsa olmazdır (Ungan, 2007, s.462-463).

Dinleme; anlamı olan bilginin başkalarından ya da diğer ses çıkaran araçlardan duyulup anlaşılma fiilidir. Dinleme; dil, kulak, beyin ilişkisi ile gerçekleşir. İşitme ile dinleme farklı şeylerdir. İşitme kişini isteği dışında gerçekleşebilmektedir. Oysa dinlemenin belirli bir amacı vardır (Epeçan, 2013, s.333). Son derece önemli ve yıllardır ihmal edilmiş bir dil becerisi olan dinleme becerisinin eğitimi konusunda asıl görev sınıf ve Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Yalnız dinleme eğitimiyle ilgili çalışmalar Türkçe dersinin konuları içine sıkıştırılmamalıdır. Türkçe nasıl bütün derslerde araç olarak kullanılıyorsa, dinleme eğitimiyle ilgili çalışmalarda da diğer derslerin konularından yararlanmak gerekir. Bunu hem Türkçe hem de diğer derslerin öğretmenleri yapmalıdır. Yani öğretmenler öğrenme ortamını zenginleştirmek için her dersten yararlanmanın yollarını aramalıdırlar. Eğitim çalışmalarında günlük hayattan örnekler üzerinde durmak da son derece önemlidir. Ancak bu şekilde yapılan bir dinleme eğitimi, okul hayatının ve günlük hayatın bütününü kapsayacak şekle dönüşebilir. Böylelikle verilen eğitim öğrenciler açısından daha anlamlı hâle gelecek ve bu eğitim amacına ulaşacaktır (Doğan, 2010, s.266).

Görsel okuma da dilin öğrenme alanlarından biridir. Görsel okuma günümüzde gittikçe önemi anlaşılan bir öğrenme işidir. Görsel iletişim araçlarının sürekli gelişip insan hayatında önemli bir yer alması, kişilerin bilgi edinme şeklini değiştirerek basılı kaynakları okuyup bilgi edinme yerine görsel araçlardan bilgi edinme daha çok kullanılmaktadır. Bunun ilerleyen zamanlarda yaygın hale

geleceği niyetiyle 2005 Türkçe dersinin birinci ve beşinci sınıf öğretim programında “Görsel Okuma ve Görsel Sunu” tek başına bir öğrenme alanı şeklinde ilk defa programda yer almıştır. Bu öğrenme alanı görselleri okumayı, anlayıp yorumlama yapmayı içerecek biçimde düzenlenerek ülkemizde de öğrencilerin görsel okuma becerilerini geliştirmelerine ağırlık verilmiştir (Güneş, 2013, s.3-4).

2.3.2.1.10. Gözlem Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, gözlem becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*çevresindeki olay ve olgulara dikkat etme*”, “*çevresindeki olay ve olguları algılama*”, “*çevresindeki olay ve olguları doğru ve tarafsız tanımlama*”, “*çevresindeki olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama*”, “*gözlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme*”, “*olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme benzer ya da farklı yönlerini ortaya koyma*”, “*gözlediklerini kaydetme ve aktarma*”, “*gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme*”, “*gözlediklerini araştırmalarda veri olarak veya gelecek ile ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme*” ve “*benzer olaylarla ilişkilendirme ve böyle bir olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine dair davranış geliştirme*” şeklindedir.

Gözlem; insanın duyularıyla ya da duyularının duyarlılığının artmasını sağlayan malzemelerle nesnelere ya da hadiselerin incelenmesi olayıdır. İyi bir gözlemin sadece bakmakla olmayıp bir gaye için dikkatli ve sistematik bir biçimde bakmaktan geçtiği bilinmelidir (Tan ve Temiz, 2003, s.91).

Harlen (1998), gözlem becerisi gelişmiş bir öğrencinin; “nesnelere veya olaylar arasındaki belirgin benzerlikleri ve farklılıkları saptayabilme”, “gözlem için gerekli uygun araç-gereci seçip bunları beceriyle kullanabilme”, “gözlem sonuçlarını değerlendirip, bunlardan elde edilen soruna ilişkin olanları seçip ayırabilme” ve “bir dizi gözlem sonucu elde edilen bulgulardan ilişkileri ve aradıklarını bulabilme” özelliklerine sahip olduğunu belirtmiştir (Karar, 2011, s.15).

2.3.2.1.11. Mekânı Algılama Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, mekânı algılama becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*uzay ilişkilerini görebilme*

(bir cismin uzayda ya da bir şeklin kâğıt üzerindeki biçimini, göz önünde canlandırma, bir şekli üç boyutlu görebilme ve bir alanı, krokiyi, sokağı veya binayı göz önünde canlandırabilme)”, “harita, plan, kroki, grafik, diyagram çizme ve yorumlama” ve “küre kullanma, alt becerilerinin kazandırılması” şeklindedir.

Günümüzde insanlar yaşamın her sahasında mekânla iç içedir. Bu nedenle mekânı biliş becerisinin okul çağındaki kişilere kazandırılması önemlidir. Mekânlar, insanların tüm etkinliklerini yaptıkları, gerçekleştirip tecrübelerini yaşadıkları yerlerdir. Mekânların, orada yaşayan insanlarca değişik biçimde algılanıp değerlendirilmesine göre bireyler için değişik anlamı vardır (Tümertekin ve Özgüç, 2004, s.49). Mekânı algılama becerisinde öğrencinin kullanacağı araçların ve gereçlerin başında “haritalar, atlaslar ve küre” gelmekle birlikte eğitim teknolojilerinin gelişmesinden dolayı bu malzemelerden daha çok bilgisayar ve etkileşimli yazı tahtaları kullanılmaktadır. Bu teknolojik araçlar öğrencilerin tüm duyularını uyardığı için dersin daha verimli hale gelmesini sağlamaktadır. Bilhassa çeşitli animasyonlar ve dijital haritaların gösterimi bilgisayar sayesinde çok kolay olmaktadır. Bu da öğrencilerin hatırlama öğrenme düzeylerini kolaylaştırmaktadır (Aktürk ve diğerleri, 2013, s.4).

2.3.2.1.12. Zamanı ve Kronolojiyi Algılama Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “takvim bilgisi edinme”, “zamanları ayırt etme (geçmiş, şimdiki, gelecek zaman)”, “zaman ifadelerini doğru kullanma”, “kronolojik sıralama yapma”, “zaman şeridindeki veriyi yorumlama” ve “zaman şeridi oluşturma” alt becerilerinin kazandırılması şeklindedir.

Kronoloji, tarihlerin ve olayların ortaya çıkışlarına göre düzenlenmelerini kapsamaktadır. Öğrencilerin zamanı anlamalarında gerekli olan önemli unsurlardan biridir, çünkü tarih öğretiminde düzenliliği ve tutarlılığı sağlayan bir temel çerçeve sunmaktadır. Öğrencinin kronolojiyi kullanmadan olayları ilişkilendirip tetkik etmesi ya da tarihteki olayların sebeplerini ve sonuçlarını ilişkilendirerek açıklayabilmesi mümkün değildir (Bayram, 2015, s.22).

Programların önemli unsurlarından birisi de düşünme becerilerinden ilk başta geleni olan “*kronoloji*”dir. “Kronoloji”, geçmişteki olayların dizin şeklinde sunulmasından ötürü, maziye dönük olayları sebepler ve sonuçlar ilişkisi içerisinde anlamının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bundan ötürü tarih ile ilgili vakaların öğretilip olaylar ile ilgili ilişki kurulmasında zamanın ve kronolojinin çok büyük bir önemi vardır. Sosyal Bilgiler dersinin tarihi konuları verimli olarak öğretebilmesi için, öğrencinin “*zaman ve kronoloji*” kavramlarını kazanıp kavramaları gereklidir. Öğrencinin “*zaman ve kronoloji*” becerisini algılamasında, bu beceriyi kavrayıp kazanmasında öğretmenin kullandığı öğrenme öğretme etkinliklerinin önemi bilinmektedir (Sağlam ve diğerleri, 2015, s.51).

2.3.2.1.13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*benzerlik ve farklılıkları bulma*”, “*zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama*”, “*tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme*”, “*geçmişteki problemlerin neden- sonuç ilişkisini tanıma*” ve “*tarihsel problemin çözümüne alternatif çözümler bulma*” şeklindedir.

Öğrenciler sadece zamanın nasıl ölçüldüğünü anlamak ihtiyacında değildirler. Aynı zamanda, zamanın nasıl geçtiğini ve değişimin nasıl meydana geldiğini, değişimin sebeplerini de anlamaya ihtiyaç duyarlar. Öğrenciler bu soruların cevabını ararken de yoğun bir zihinsel etkinlik içerisine girerler (Bayram, 2015, s.25).

Öğrencilerin, değişimin devamlılık gösterdiğini bilip kâinattaki her şeyin önlenemez bir biçimde devamlı olarak değişim yaşadığını kavrayıp öğrenmeleri önemlidir. Bu kapsamda öğrencinin yaşadığı çevreyi, yaşadıkları kültürünü, kendisini tanıyabilmesi amacıyla, “geçmiş-bugün-gelecek” ilişkisi zarfında, Sosyal Bilgiler dersini öğrenip içselleştirmeleri gereklidir. Toplumsal hadiselerin, bireylerin, objelerin ve çevrenin geçmişten bugüne nedenli bir değişim ve gelişim meydana geldiğinin anlaşılabilmesi “zaman, kronoloji, değişim ve süreklilik” kavramlarının anlaşılabilmesiyle yakın ilişkisi vardır (Akbaba ve diğerleri, 2012, s.239).

2.3.2.1.14. Sosyal Katılım Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, sosyal katılım becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; *“kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma”*, *“birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma”*, *“bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma”*, *“farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma”*, *“sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme”*, *“yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma”* ve *“lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme”* şeklindedir.

Demokrasiyle yönetilen, çağdaş topluluklarda eğitim sisteminin en mühim hedeflerinden biri de kendine, çevresindekilere ve tabiata kıymet verip, yaşamını idame ettirdiği mekânın ayrılmaz bir unsuru olduğunun farkına vararak kendisine güvenip çevresine katkı sunma bilincinde insanlar yetiştirmek olarak açıklanabilir. Bu amaca ulaşmak için öncelikle sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla etkileşim içinde olması gerekir. Bu konuyu öğrencilerimiz açısından düşündüğümüzde, onlara sunduğumuz eğitim hizmetlerinin öğrenme yaşantıları ile birlikte sosyal becerileri de kazanabileceği ortamlar olabilmesine dikkat edilmelidir. Kutu oyunları ve benzeri sosyal oyunlar, öğrencilerin bu amaçlara ulaşmasında etkili bir şekilde kullanılabilir (Bayram, 2015, s.25-26).

Sosyal becerilerin bireyin kişisel yeterliliğini oluşturan önemli bir öge olduğu, bu becerilerin eksikliği durumunda ise bireylerin duygusal ve sosyal alanlarda ilişki kurmada, ilişkilerini sürdürmede, karşılaştıkları sorunlarla baş etmede sorun yaşadıkları bilinmektedir. Sosyal etkileşim ve sosyal katılım becerisi insan yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Sosyal becerisinin gelişmiş olduğu kişiler katılmış oldukları faaliyetlerden mutlu oldukları görülmüştür. Bu beceriye sahip insanlar kararlarında bağımsız olup kendi başlarına karar verebilirler. Ancak, *“sosyal beceri”* kavramı gerektiği kadar gelişmemiş olan çocuklar yaşatlarınca dışlanabilirler (Çelik, 2007, s.9).

2.3.2.1.15. Empati Becerisi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, empati becerisi kapsamında kazandırılması hedeflenen alt beceriler; “*kendisini karşısındakinin yerine koyma*”, “*olaylara karşısındakinin bakış açısıyla bakma*”, “*kendisini yerine koyduğu kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlama, hissetme ve karşısındakine iletme*” ve “*dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (tarihsel empati)*” şeklindedir.

Empati, kişinin kendisini iletişim kurduğu bireyin yerinde düşünerek hadiselerle o kişinin görüşüyle bakmak, düşünce ve duygularını anlayıp hassas bir davranış sergilemesi olarak tanımlanabilir. Başka bir ifadeyle, bireyin kendisini karşısındaki insanın ruh halinde düşünerek onun duygularını hissetme, his ve fikirlerini anlayıp iletişim kurabilme şeklinde de ifade edilebilir. Bu nedenle kendimizi başkalarının yerine koyabilmemiz için öncelikle kendi duygularımızı tanımamız gerekir. Çünkü bir olay ile ilgili duygu yaşamamış ve hissetmemiş insanın başka birinin yaşadığı duygu halini anlayabilmesi zordur. Örneğin, herhangi bir yeri yanmamış bir çocuğun yanık acısını anlaması ve ayrılık acısını yaşamamış bir kişinin de bu duyguyu hissetmesi kolay olmayabilir (Pala, 2008, s.14).

Empatik beceri, empatinin çoğunlukla bilişsel ve duygusal yönlerini içine alan bir yeterliliktir. Bu beceriye sahip insanlar çevresindeki kişilerin düşünce ve duygularını düzgün bir şekilde anlayarak iletişim kurarlar. Bundan dolayı “*empatik beceri*” kişisel yaşamda olduğu kadar sosyal yaşamda da insana pozitif bir şekilde tesir eden etkindir. Ve eğitimin sayesinde geliştirilip gelişen bir beceridir. Empati bir kabiliyet şeklinde kabul edildiğinden dolayı öğretilmeyeceğinden ancak eğitimle insanlarda var olan empati kurma kabiliyeti geliştirilebilir (Tanrıdağ, 1992; Akt. Alver, 2004, s.187).

İlköğretim programlarındaki tüm derslerde öğrenciler tarafından kazanılması ve geliştirilmesi düşünülen ortak temel becerilerin hepsi birbirlerini destekleyici niteliktedir. Şöyle ki, eleştirel düşünmede kuşku duyma ve sorgulamak bulunur. Bu şüpheden kurtulmak ise sadece araştırmanın kullanılması sayesinde gerçekleşecektir. Problem çözmede, bilinenlerden yola çıkarak bilinmeyenleri sistemli ve çözümlenmeli bir şekilde ortaya koymak için yapılan

fikri bir faaliyet olarak kabul edilir. Bu faaliyette aynı zamanda “*araştırma ve inceleme*” becerileri de işe sürülmesi gereklidir. Kişinin bütün bunların hepsini yapabiliyor olması sözel simgeleri idrak edebilmesine dayalıdır. Sözel simgelerin algılanmasında ise Türkçe’nin doğru kullanılmasının önemi büyüktür. Dilini ve niteliklerini, sözcük ve kavramın anlamını anlayamayan bir kişinin düşünüp muhakeme edebilmesinde, problemleri çözmesinde, iletişimi kurabilmesinde sıkıntılar olacaktır. Özetle, bütün becerilerin arasında ilişki olup birbirini destek olan ve tamamlayan yeteneklerdir (Semerci ve Yelken, 2010, s.47-48).

SBDÖP kapsamında dördüncü sınıfta doğrudan verilecek beceriler tablo 1’de gösterilmiştir (MEB, 2004). Araştırma dördüncü sınıf ile sınırlı olduğu için tabloda sadece dördüncü sınıflarla ilgili olanlar verilmiştir.

Tablo 1: Dördüncü Sınıfta Doğrudan Verilecek Beceriler (MEB, 2004)

<i>Öğrenme Alanı</i>	<i>Doğrudan Verilecek Beceri</i>
Birey ve Toplum	Kanıtı tanıma ve kullanma
Kültür ve Miras	Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Mekânı algılama
Üretim, Tüketim ve Dağıtım	Tablo, diyagram ve grafik okuma
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Karşılaştırma yapma
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
Güç, Yönetim ve Toplum	Karar verme
Küresel Bağlantılar	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma

Tablo 1’de hangi öğrenme alanı kapsamında doğrudan hangi becerilerin verileceği gösterilmiştir. İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında doğrudan verilecek becerilere örnekler de verilmiştir.

2.3.2.2. Kavramlar

Kavram öğretiminin, SBDÖP bakımından önemi büyüktür. Kavramların öğretimiyle, bilgilerin tasnif edilmesinin ve gruplara ayrılmasının da temellerinin atılması sağlanmaktadır. 2004 yılında yenilenen SBDÖP, dördüncü sınıf ve beşinci sınıfta yüz yirmi (121) bir temel kavramı, altıncı ve yedinci sınıflarda ise yüz otuz bir (131) temel kavramı öğrencilere kazandırmayı amaçlamaktadır (Kılınç ve diğerleri, 2015, s.638). Öğrencilerin Sosyal Bilgilerle ilgili genel

prensipieri öğrenip toplumsal sorunlara çözüm üretebilmesi için temel kavramları çok iyi kazanmış olması gerekmektedir. Kavramlar temel eğitimdeki öğrencilerin bilgileri anlamlı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olur (Samancı ve diğerleri, 2005, s.239).

Kavramlar, kişinin olayları doğru anlamlandırmasındaki rolü önemli olduğundan dolayı kavramın ne olduğunun ve nasıl öğrenildiğinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Öğrenciye kazandırılması planlanıp tasarlanan kavramların kesinlikle öğrencilerin seviyelerine uygun olarak seçilip öğretim ilkeleri kavram öğretiminde de mutlaka dikkate alınmalıdır (Tokcan ve Alkan, 2013, s.3). Kavramların soyut olmasından dolayı içeriğinin öğrenilip anlaşılması hayli zor olur. Bu yüzden kavramların mümkün olduğunca somutlaştırılması çaba gösterilir. Bu sebeple kavramın öğretilmesinde kullanılacak materyal ve grafikler geliştirilerek kavramlar somut bir hale getirilmeye çalışılır. “*Anlam Çözümleme Tabloları*”, “*Kavram Ağları*” ve “*Kavram Haritaları*” en çok kullanılanlarıdır (MEB, 2004).

2.3.2.3. Değerler

Değer, sosyal bir grubun ya da topluluğun varlığını, birliğini, işleyişini ve devamlılığını sağlaması ve sürdürmesi için üyesi olduğu toplumun büyük bir oranınca doğruluğu ve gerekliliği uygun bulunan “*ortak düşünce*”, “*amaç*”, “*ahlâkî ilke ya da inanç*”lardır (MEB, 2004). Doğan (2007, s.309) değeri, “bir kişi veya topluluğun ölkü olarak kabul ettiği var olma ya da hareket tarzı”dır. Bu nitelikleriyle değerleri topluluğu bir arada tutan ve toplumların devamlılığını sağlayıp belirleyen temel inanç ve ilkeler olarak görülebilir.

Değer kazanımı, “*aile*”, “*akran grupları*”, “*kitle iletişim araçları*” gibi toplumsallaşma araç gereçlerinin ve günlük yaşamın içerisindeki etkileşimin tesiriyle ömür boyunca süren bir ilerlemedir. Topluma yararlı bir birey kazandırma amacıyla eğitim kurumlarının değerler eğitiminde mühim bir rolü olduğu öğretmenin de bu süreçteki temel yapı taşlarından biri olduğu bilinmelidir (Demirel, 2009; Akt. Balcı ve Yelken, 2013, s.196).

Değerler eğitimi kapsamında kazandırılacak değerler okulda öğrenmenin bir parçası olarak görülmektedir. Programları uygulayan öğretmenin, bu programlara ilişiği olan her şeyi iyi bir biçimde planlayıp tatbik etmesinin büyük bir önemi

vardır. Bundan dolayı değerlerin öğrenciler tarafından kazanılıp uygulanmasında öğretmenin sorumluluğu çok fazladır (Fidan, 2013, s.363).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kazandırılması hedeflenen değerler; “*adil olma*”, “*aile birliğine önem verme*”, “*bağımsızlık*”, “*barış*”, “*bilimsellik*”, “*çalışkanlık*”, “*dayanışma*”, “*duyarlılık*”, “*dürüstlük*”, “*estetik*”, “*hoşgörü*”, “*misafirperverlik*”, “*özgürlük*”, “*sağlıklı olmaya önem verme*”, “*saygı*”, “*sevgi*”, “*sorumluluk*”, “*temizlik*”, “*vatanseverlik*” ve “*yardımseverlik*” şeklindedir (MEB, 2004).

Değerler kısaca, yaşadığımız toplumda yaşamımızı etkileyen, toplumun önem verdiği düşüncelerdir. Değerler, toplumun sosyal ve kültürel unsurlarına anlam veren temel kriterlerdir. Toplumdaki kişilerin birlikteliklerinin ve toplulukların sonraki kuşaklara aktardıkları kültürlerinin temelinde de değer yer aldığından bir cemiyetin anlaşılmasında da o topluluğun değerlerinin önemi çok fazladır. Toplumlardaki kültürlerin kuvvetli oluşunda, toplumun var olan değerlerinin insanlarca kabullenilip paylaşılmasının ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasının rolü büyüktür (Tay ve Yıldırım, 2009, s.1502).

2.3.2.4. Öğrenme Alanı

Öğrenme alanı, birbiriyle ilişkisi olan “*beceri*”, “*tema*”, “*kavram*” ve “*değerler*”in bütün bir şekilde görüldüğü, öğrenmeyi düzenleyen yapının adıdır. Sosyal Bilgiler dersi dokuz öğrenme alanı etrafında yapılandırılıp düzenlenmiştir. Bunlar; “*birey ve toplum*”, “*kültür ve miras*”, “*insanlar, yerler ve çevreler*”, “*üretim, dağıtım ve tüketim*”, “*zaman, süreklilik ve değişim*”, “*bilim, teknoloji ve toplum*”, “*gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler*”, “*güç, yönetim ve toplum*” ve “*küresel bağlantılar*” şeklinde sıralanabilir (MEB, 2004).

Öğrenme alanları, dördüncü sınıfta başlayıp sekizinci sınıfa dek devam eder. Bir ünite, bir veya birden çok öğrenme alanını yer alabilir. Dördüncü sınıfta “*zaman*”, “*süreklilik*” ve “*değişim*” öğrenme alanları başka öğrenme alanlarının içerisinde düşünülmeyle beraber, bilhassa “*kendimi tanıyorum*”, “*geçmişimi öğreniyorum*” ve “*iyi ki var*” ünitelerinde kazanım şeklinde ifade edilmiştir. Benzer bir biçimde beşinci sınıfta da diğer öğrenme alanları içinde düşünülmüş, “*zaman, süreklilik ve değişim*” öğrenme alanı özellikle “*adım adım Türkiye*” ve “*gerçekleşen düşler*” ünitelerinde kazanım şeklinde yer almaktadır (MEB, 2004).

2.4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimi ve Ders Kitabı

Kitap, bireylerin “fikir”, “kültür”, “sanat” ve “iş” alanlarıyla ilgili çalışmaları yeni nesillere tanıtıp aktaran bir yazılmış metinlerdir. Ders kitapları da derslerle ilgili konuların bilgilerini, öğrencinin yalnız başına okuyup, düzenli ve gerçeğe uygun olarak öğrenmelerini sağlamak amacıyla, programlara elverişli bir biçimde ve hususi olarak belirli bir maksatla hazırlanmış ve yazılmış olan metindir (Şahin, 2004, s.367). Kitaplar, programlardaki konularla ilgili bilgilerin insanlar tarafından kendi başlarına öğrenmeleri gayesiyle hazırlanıp basılırlar (Şahin, 2012, s.130). Toprak’a (1993) göre, okulda istedik değerleri ve davranışları kazandırma, temel eğitimin genel hedeflerine uygun bir şekilde hazırlanmış ders programları yoluyla gerçekleşir. Ders kitapları, eğitim programlarındaki belirlenmiş olan hedefler doğrultusunda öğretim programındaki derslerle ilgili içeriğin öğrencilere sunulduğu eğitim öğretim materyalleridir. Ders kitapları, derslerin ve derslerde kazandırılmak istenenlerin özü olarak nitelendirilmektedir. Ders kitaplarında yetiştirilip geliştirilecek insan özellikleri verilerek öğrencilerin bu özellikleri kazanmaları sağlanmaktadır. Öğretim programında belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde öğretim araçlarının seçimi önemlidir. Öğretim ortamında kullanılan en yaygın araç kitaplardır. Kitaplar, başka araç gereçlere göre de çok değişik fonksiyonlara sahiptir. Bu nedenle, en fazla yararlanılan kaynaklar arasındadır (Demirezen, 2007, s.7-8).

Ders kitaplarının eğitim sisteminde hazırlanıp uygulanan programlardaki hedeflere ulaşılmasında mühim bir yeri vardır. Hem de gelişmemiş toplumlarda ve tam olarak gelişmemiş topluluklarda modern manada eğitim programları ve bunlara bağlı öğretim ve ders programlarının olmamasına rağmen, derslere ait programlar yerine ders kitapları kullanılmaktadır. Bunun gibi durumlar önceleri, ülkemizde de sıklıkla yaşanmıştır (Kaya, 2006, s.80-81).

Öğretim faaliyetlerine bireyin etkin bir şekilde katılmasını sağlayarak, onların “ilgi”, “istek”, “beceri” ve “ihtiyaçlarını” dikkate alacak şekilde öğrenme ortamlarını tasarlamak, bilgileri, becerileri ve tutumları kazandırma faaliyetlerinde öğretmenlere destek olmak için öğrenci ders ve çalışma kitapları kullanılmaktadır. Ders ve öğrenci çalışma kitapları, öğrencinin işlediği konuyla alakalı etkinlikler yapmasını, öğretim faaliyetlerine faal bir şekilde katılmasına imkân veren, öğrenmenin sorumluluğunu alan bir işlev ortaya koymaktadır (Kabapınar, 2009,

s.387). Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlanmış olan kitaplar; kesin bilgilerin yer aldığı ve öğrenciye bilgileri aktaran pozisyonda olmayıp öğrencilerin bilgileri yapılandırmaları sırasında onlara rehberlik edecek özellikte hazırlanarak öğretmenle birlikte öğrenciye de kılavuzluk edebilecek konumda olmalıdır (Ocak ve Yurtseven, 2009, s.96).

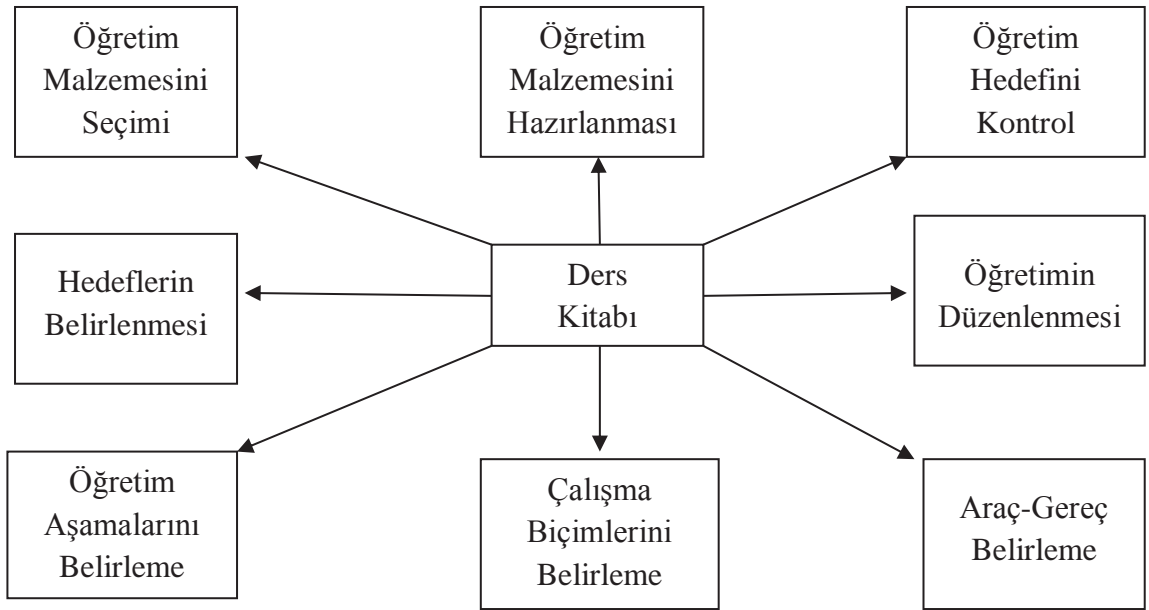
Yüksek Öğretim Kurumu ile Dünya Bankasının 1999 yılında yaptıkları bir araştırmaya göre, ders kitapları ülkemizde sınıftaki eğitimin muhtevasında çok büyük bir oranda belirleyici olduğu, bundan dolayı da eğitimi veren kişiler ders kitabını beğenmeseler dahi kendisinin ders kitaplarını kullanması gerektiğini benimsedikleri görülmektedir. Bu sebeple, ders kitapları, eğitim sisteminin hedeflerini gerçekleştirmede öğrencilerin öğrenim faaliyetlerini yönlendiren ve en fazla kullanılmakta olan öğrenim araç gerecinin olduğu ortadır (Kılıç ve Seven, 2002, s.19).

Ders kitapları, mevcut program dâhilinde yazılmaktadır. Bu da yazarların verecekleri bilgilerin sınırlılıklarının belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu sınırlılık programlarda yer alan amaç, açıklamalar ve içeriğin dışına çıkmayacağını gösterir. Nitekim ders kitabı ile ilgili tanımlarda “eğitim programlarındaki hedeflere, içeriğe, öğretme öğrenme süreçleriyle ölçme ve değerlendirme niteliklerine de uygun bir şekilde hazırlanmış olma” özelliğine özellikle vurgu yapıldığı görülür. Buradan hareketle hazırlanmış olan kitapların “ders kitabı” sıfatı nitelendirilebilmesinde, ilgisi bulunduğu ders program ile örtüşmesi ile ilgili olduğu söylenebilir (Ulusoy, 2011, s.195).

Ders kitaplarının bu kadar çok kullanılmasındaki birinci sebep organizasyonudur. Kitaplar eğitim programlarına göre hazırlanmakta, programdaki “amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme” niteliklerine göre bilgilere sırası ile kitaplarda yer verilmekte. İkinci sebep, ders kitabının sınıfta ve sınıf dışında ders araç gereci olarak kullanılıyor olmasıdır. Çoğu öğretmen ders kitabını rahatlığından dolayı seçip kullanmaktadır ki bu da eğitimcilerin kitapları seçmesinde üçüncü neden olarak gösterilir. Eğitimcinin öğrenciyi ödevlendirip verdiği ödevleri kontrol edebilmesi bakımından da ders kitapları kullanılmaktadır. Ders kitaplarının kullanılmasındaki diğer bir neden öğrencinin değerlendirilmesinin istenmesidir. Zira bilgilerin özü ve kaynağı ders kitabındadır (Şahin ve Yıldırım, Tarihsiz, s.47; Akt. Kalın, 2007, s.1). Ders kitabı, öğrenciyle

öğretmenin ders içi ilişkisini belirleyip, diğer ders araç gereçlerinin seçilmesini, kullanılmasını belirleyen, sınıf içindeki öğrenme sürecini, yöntemi, dersin aşamalarını belirleyen öğretim malzemesidir (Ulusoy, 2011, s.195). Özellikle Sosyal Bilgiler ders kitapları öğrencilerin; insanın temel ihtiyaçlarını, bunların karşılama biçimlerini, toplumsal yaşayışlarını ve sorumluluklarını; yakın çevrelerini tanıma; insanlarla sağlıklı ilişkiler kurma ve ekonomik yeterlikle ilgili bilgi, beceri ve tutum geliştirmelerini sağlamış olur (Demirezen, 2007, s.11). Sosyal Bilgiler ders kitabı da içerik olarak SBDÖP’de öğrencilere kazandırılması amaçlananlara uygun olarak eğitim uzmanlarınca öğrenci seviyesine uygun olarak hazırlanarak düzenlenir.

Eğitim araç ve gereci olarak ders kitabının eğitim öğretimdeki işlevi şekil 1’de açıklanmıştır.

Şekil 1: Ders kitabı ile öğretim Süreci arasındaki ilişki (Kant & Neuner, 1994; Akt. Ulusoy, 2011, s.196)

Şekil 1’e göre; öğretimin aşamalarının, çalışma biçimlerinin, araç gereçlerin, hedeflerin belirlenmesinde, öğretim malzemesinin seçilip hazırlanmasında, öğretimin düzenlenmesinde ve öğretim hedefinin kontrolünde ders kitapları yardımcı olur (Genç, 2002; Akt. Ulusoy, 2011, s.196).

MEB Mevzuat Bankası tarafından Ekim 2006 tarihinde 2589 sayılı ile Tebliğler Dergisinde yayınlanan “Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının

İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge”de ders kitaplarının özellikleri; “*Öğrencileri; milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir*”, “*Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur*”, “*Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı değer, tutum ve yeterlikleri kapsar. Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihi değerlerini geliştirerek yaşatır*”, “*Atatürk İlke ve İnkılapları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca (Talim Terbiye Kurulu) alınan kararlara uygun olur*”, “*Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerleri kapsar*”, “*Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar*”, “*Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder*”, “*Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir*”, “*Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz*”, “*Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır*” ve “*Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur*” şeklinde sıralanmıştır (Kalın, 2007, s.4).

2.5. İlgili Araştırmalar

Ülkemizde yenilenen 2004 SBDÖP üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması amaçlanan becerilerle ilgili de araştırmalar yeterli olmasa da mevcuttur. Çünkü çalışmaların çoğunluğu programı genel değerlendirmeye yönelik çalışmalardır. Temel becerilere yönelik yapılan çalışmaların çoğunluğu da becerilerin tamamına yönelik çalışmalar değildir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı amaçladığı temel becerilerin sadece belirli bir bölümü ele alınıp incelenmiş çalışmalardır. Aşağıdaki çalışmalar da bunu destekler niteliktedir.

Kalın’ın (2007), “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi” isimli araştırmasında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulanabilirliğini ve bu kapsamda hazırlanan ders kitabının amaca yönelik olup olmadığı ölçülmeyi çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda 2004 yılında önce belirli eğitim kurumlarında ön uygulaması yapılan daha sonrada 2005-2006 eğitim-öğretim yılında bütün ülkede

uygulanan programın öğrenci merkezli olduğu; fakat ülkemizin bölgesel farklılık ve şartlarından ötürü yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gömlüksiz ve Kan'ın(2007), “Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Araştırma, İletişim ve Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerilerini Kazandırmadaki Etkililik Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği)” isimli araştırmalarının amacı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmak istediği becerileri kazandırma yeterliliğini belirlemektir. Araştırmada programın “*araştırma*”, “*iletişim*”, “*Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma*” becerilerini kazandırma durumuna yönelik etkisi öğrencilerin görüşlerine belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada öğrencilerin tümü bu becerileri kazandırmada programı yeterli olarak görmekte-dirler. Daha iyi şartlardaki eğitim kurumlarında eğitim alan öğrencilerin programı daha verimli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Demirezen (2007), “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri” adlı araştırmasının sonucunda öğrencilerin öyküleyici, betimleyici ve tartışmacı anlatım tekniklerine göre hazırlanan metinleri okuduktan sonra derste gösterdikleri başarının açıklayıcı anlatım tekniğine göre hazırlanan metni okuduktan sonra gösterdikleri başarıdan daha fazla olduğu görülmüştür. Demirezen, bu araştırmasında ders kitaplarındaki etkinliklerin önemine dikkat çekmiş ve yapılan araştırma sonucunda kitaplarda en çok açıklama-anlatım tekniği kullanılmakta olduğu, ikinci sırada öyküleme anlatım tekniğine, üçüncü sırada betimleme anlatım tekniğine, dördüncü sırada tartışma anlatım tekniğine yer verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Öcal ve Yiğittir'in (2007), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği)” isimli araştırmalarında, 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına göre hazırlanmış dördüncü ve beşinci sınıfların ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerini incelenmişlerdir. Çalışmanın sonunda öğretmenlerden çoğu ders kitaplarından tam olmamakla birlikte memnun oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Yağcı (2008), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eleştirel Düşünme: İlköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde, Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin Uyguladıkları Etkinliklerin Değerlendirilmesi” adlı bu araştırmasında 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde, öğretmenin eleştirel düşünme becerisini öğrencilerde geliştirme amacıyla hangi etkinlikleri yaptıkları ve beceri öğretiminde karşı karşıya kaldıkları sorunları tespit ederek saptamak istemiştir. Araştırmanın sonunda; öğretmenler, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılması hedeflenen eleştirel düşünme becerisiyle alakalı etkinlikleri uygulamada karşılaşılan zorlukları “öğrenci seviyesine uygun olmaması”, “araç-gereçlerin yetersiz olması”, “zamanın yetersiz olması” biçiminde dile getirmişlerdir.

Özgençli (2009), “İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Dersindeki İletişim ve Sosyal Etkileşim Becerileri” adlı araştırmasında ilköğretim birinci kademe dördüncü ve beşinci sınıflarındaki Sosyal Bilgiler dersinin iletişim ve sosyal etkileşim yönünden içeriğinin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırmada öğretmenlerin çoğunun, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının hızla gelişen dünyaya ayak uydurabilen bir program olduğuna inandıkları, ders kitaplarının iletişim ve sosyal etkileşim becerilerini öğrenciye kazandırma açısından uygun olduğunu belirtmişlerdir.

Gömlüksiz ve Kan’ın (2009), “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğinin Belirlenmesi (Diyarbakır İli Örneği)” isimli araştırmalarında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki becerilerden eleştirel ve yaratıcı düşünmenin yanında girişimcilik becerisini de kazandırma durumuna yönelik öğrencilerin görüş ve önerilerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmaya göre; çalışmaya katılanlar eleştirel düşünmeyi, yaratıcı düşünmeyi ve girişimcilik becerisini kazandırma bakımından SBDÖP hakkındaki görüşleri programın bu becerileri kazandırmada etkili olduğu yönündedir.

Hayırsever’in (2010), “Sosyal Bilgiler Ders, Öğretmen Kılavuz ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, beşinci sınıf Sosyal Bilgiler ders, öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarının, ilköğretim SBDÖP kazandırılması amaçlanan temel becerilere

yönelik uygunluğu ve öğretim ortamındaki kullanımı değerlendirilmiştir. Çalışmada beş tane beceri alanı alınmış olup bunlar; “*eleştirel düşünme*”, “*sosyal katılım*”, “*değişim ve sürekliliği algılama*”, “*araştırma*” ve “*iletişim becerileri*” dir.

Semerci ve Yelken’in (2010), “İlköğretim Programlarındaki Ortak Temel Becerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ İli Örneği)” isimli araştırmalarında, amaçları ilköğretimdeki programlarda ortak olarak bulunan temel becerilerle ilgili öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Çalışmada öğretmenlerin temel becerilere ilişkin bilgi düzeylerinin yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin; “Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma”, “iletişim”, “problem çözme” ve “eleştirel düşünme” becerileri konusunda diğer konulardan daha fazla bilgi sahibi oldukları ve “bilgi teknolojilerini kullanma” bakımından ise daha az bilgi sahibi oldukları araştırma sonucunda görülmüştür.

Çelikkaya’nın (2011), “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri” isimli öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında tanımlanan becerilerin kazandırılma seviyesine yönelik görüşleri belirlenmek amacıyla yapılan bu araştırmada öğretmenlerin konuyla alakalı görüşlerinin belirlenmesine gayret edilmiştir. Araştırmaya bakarak; Sosyal Bilgiler dersi, programdaki becerileri kısmen kazandırdığı, bazı becerileri ise çok iyi bir şekilde kazandırdığı söylenebilir. “Eleştirel düşünme”, “yaratıcı düşünme”, “iletişim”, “girişimcilik” ile “değişim ve sürekliliği algılama” becerileriyle ilgili hizmet içi eğitime katılmış olan öğretmen görüşlerinde görüş ayrılıkları belirlenmiştir. Bu görüş ayrılığının hizmet içi eğitime katılan öğretmenlerden yana olduğu belirlenmiştir.

Gelen’in (2011), “ Sosyal Bilgiler Programındaki Düşünme ile İlgili Bazı Ortak Becerilerin Kazanılma Düzeyinin Belirlenmesi” adlı bu araştırmasının hedefi, öğrencilerin dördüncü ve beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki düşünmeyle ilgili becerilerin kazanılma düzeyinin belirlenmesiyle alakalı ders vermekte olan öğretmenlerden öğrencilerinin bu temel becerilerin ne kadarını hangi seviyede kazandıklarına yönelik görüş ve önerilerini belirtmelerini sağlamaktır. Yapılan çözümlenmeler neticesinde anket çalışmasına katkıda bulunan öğretmenler düşünmeyle ilgili becerileri öğrencilere kazandırmada kendisini

yeterli bulurken, öğrencilerse bu becerilerin kazanabilme düzeyinde kendilerini yetersiz olarak bulmaktadırlar.

Doğanay ve Yağcı (2011), “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin Uyguladıkları Etkinliklerin Değerlendirilmesi” adlı araştırmalarındaki amaçları, 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenler, öğrencilerde eleştirel düşünme becerisini geliştirebilmek için hangi tür etkinlikleri yaptıklarını belirleyip bu faaliyetlerde karşılaştıkları problemleri ortaya koymaktır. Çalışmanın neticesinde, öğretmenler eleştirel düşünme becerisini kazandırmada olumlu bir ders ortamı sağladıklarını, programda olmayan aktiviteler uyguladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler bunlara rağmen ders kitabındaki çalışmaların öğrencinin düzeyine göre olmadığını, araç gereçlerin yeterli olmadığını, zamanın kısıtlı olduğunu, öğrenme ortamının uygun olmadığını da belirtmişlerdir.

Mutluer’in (2013), “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri(İzmir Menemen Örneği)” adlı bu araştırmasının hedefi, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki becerilerin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin düşüncelerini ortaya koymaktır. Çalışmaya göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden çok büyük bir bölümü Sosyal Bilgiler dersine bilgi temelli bir ders şeklinde bakmaktadırlar. Aynı çalışmanın sonucunda öğretmenlerden çoğunun Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla kazandırılması hedeflenen, eğitim müfredatında da yer alan becerileri ve bu becerilerle ilgili öğretim yöntemlerini yeteri kadar bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Aktekin ve Pala’nın (2013), “Altıncı ve Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli araştırmalarının hedefi, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden altıncı ve yedinci sınıfların Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili öğrenci çalışma kitaplarının kullanılma durumuna yönelik görüşlerinin alınması ve kitapların kullanılması sırasında karşılaştıkları zorlukları ortaya koymaları istenmiştir. Çalışmanın verileri sonucunda; “*çalışma kitaplarının niteliği ve içeriği*”, “*ders süresi*”, “*öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri*” ve “*dersliklerin fiziki yapıları*” ile alakalı sorunlar yüzünden ders esnasında, öğrenci çalışma kitaplarının kullanımı esnasında sıkıntılar yaşandığı ve bu kitapların sınıfta programın hedefleri doğrultusunda kullanılmadığı belirlenmiştir.

Hayırsever ve Kısakürek'in (2014), "Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İlköğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi" isimli araştırmalarında, Sosyal Bilgiler ders kitabı, programdaki temel ve alan becerilerini kazandırması bakımından yeterliliği, öğretmenin bakış açısına göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinden elde edilmiş olunan sonuçlara bakılırsa; öğretmenlerin çođu, Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğinin; "*eleştirel dűřünme, araştırma ve iletişim*" becerilerini öğrencilere kazandırabilmesi bakımından "*kısmen*" yeterlilik gösterdiğini, bununla birlikte "*sosyal katılım*", "*değişim*" ve "*sürekliliği algılama*" becerilerinde yeterli görmedikleri yönünde görüşlerini dile getirmişlerdir. Nitel verilerin sonuçlarından elde edilen neticenin en mühimi ise; öğretmenlerden çoğunun, ders kitabının temel becerilerin kazandırılmasının yanında alan becerilerinde de yetersiz olduklarını vurgulamalarıdır.

Yapılan araştırmalarda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerilerin gerekliliği ve öneminin üstünde çalışmalar yapılmasına karşın, öğrencilere kazandırmayı hedeflediği bu becerileri kazandırma bakımından ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının ve kitap içeriğinin yeterliliğiyle alakalı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel verilerle birlikte nicel verilerin toplanmasına, analizine ve verilerin birlikte kullanılmasına yönelik araştırma yaklaşımlarından olan karma yöntem kullanılmıştır.

Karma yöntem araştırmasının temel yaklaşımı, nitel ve nicel araştırma yöntem ve tekniklerinin bir arada veya harmanlanma şeklinde kullanarak araştırmadaki problemlerin iyi bir şekilde anlaşılıp analiz edilmesini sağlamaktadır. Karma yöntem araştırması, nitel ve nicel araştırma yöntem ve tekniklerinin ya da paradigmalarının hep beraber kullanılmasıdır (Fırat ve diğerleri, 2014, s.69). Nicel ve nitel tekniklerin aynı çerçeve içerisinde kullanımıyla karma yöntem araştırmaları, her iki tekniğin üstün yanlarını kuvvetlendirir. Daha da önemlisi, karma yöntemleri kullanan araştırmacıların, belirledikleri araştırma sorularıyla alakalı olan yöntem ve yaklaşımları seçme olanakları daha fazladır (Baki ve Gökçek, 2012, s.3).

Araştırma tarama modelinde hazırlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da mevcut olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları hiç bir şekilde değiştirmeye ve etkilemeye yönelik bir çaba içerisine girilmez (Karasar, 2000, s.77). Bu nedenle araştırmada, tarama modeli yaklaşımlarından genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir hükme varmak için evrenin tamamı veya evrenden alınmış olan örneklem üzerinde yapılacak taramadır.

Araştırmada karma yöntem kullanıldığı için nitel verilerin açıklanmasında mevcut bir durumu açıklayan durum araştırma yöntemi kullanılmıştır. Durum araştırması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çevresi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu çevre arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının bulunduğu durumlarda kullanılan, bir araştırma yöntemidir (Kazak, 2001, s.146). Bu yaklaşımda gaye, görüşme ve gözlem sonucunda ulaşılan verilerin düzenlenip yorumlanarak okuyucuya

sunulmuş olmasıdır. Veriler özetlenir ve yorumlanır. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ve gerektiğinde de olgular arasında mukayese yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.224).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015 / 2016 Eğitim Öğretim Yılı Ordu ilinin Fatsa ilçesindeki 20 resmi ilkokuldaki 80 tane dördüncü sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada; nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden ikisinin de birlikte kullanılması olarak tanımlanmakta olan karma yöntem esas alınmıştır. Bundan dolayı araştırmada veri toplama aracı nitel ve nicel verileri toplamaya yönelik olarak iki biçimde hazırlanmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda veri toplama aracı olarak anket hazırlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda da ise veri toplama aracı olarak açık uçlu dört sorudan oluşan “Görüşme Formu” kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler dördüncü sınıf ders kitabının, SBDÖP ile kazandırılması hedeflenen temel becerilerle tutarlılığının değerlendirilmesi amacıyla anket kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanmış olan anketin hazırlık aşamalarında daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelenmiş, Fatsa ilçesindeki sınıf öğretmenlerinden ve Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden görüş ve dönüt alınarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılmaya çalışılan, 15 temel beceri istikametinde maddeler belirlenerek anket formu hazır hale getirilmiştir.

Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmış olan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Becerilerin Ders Kitabının Öğrencilere Kazandırma Yeterliliğine Yönelik Öğretmen Görüşlerini Belirleme Anketi” (Ek-2) uygulanmıştır. Araştırmada; veri toplama aracı nitel ve nicel verileri elde etme amacına uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Veri toplama aracı; çalışma grubundaki öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim durumu ve mesleki kıdemleri hakkında bilgi toplamaya yönelik kişisel bilgi formundan, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı temel eğitim dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerce

kazanılması amaçlanan temel becerilere yönelik 15 maddeden oluşan anketten ve katılımcı görüşlerini almaya yönelik açık uçlu dört sorudan oluşan bölümden oluşmaktadır. Anket bölümünde, programda yer alan temel becerilerin tamamı incelendiği için 15 madde yer almaktadır. Veri toplama aracı 5’li likert tipi olup, “Çok Yüksek”, “Yüksek”, “Orta”, “Zayıf” ve “Çok Zayıf” seçeneklerinden oluşmaktadır. Maddelerin analizinin yapılabilmesi için maddeler, 1= “Çok Zayıf”, 2= “Zayıf”, 3= “Orta”, 4= “Yüksek”, 5= “Çok Yüksek” şeklinde 1’den 5’e kadar kodlanmıştır.

Aralıkların eşit olduğu varsayımından hareketle puan aralığı şöyle hesaplanmıştır: “Puan aralığı = En yüksek puan - En düşük puan / Aralık katsayısı”

$$\text{Puan aralığı} = 5 - 1/5 \quad 4/5 = 0,8$$

Verilerin analizi için elde edilen aritmetik ortalamalar için değerlendirme aralığı;

1.00-1.80 arası “Hiç Katılmıyorum”

1.81-2.60 arası “Katılmıyorum”

2.61- 3.40 arası “Kısmen Katılıyorum”

3.41- 4.20 arası “Katılıyorum”

4.21- 5.00 arası “Tamamen Katılıyorum” şeklindedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ordu ilinin Fatsa ilçesinde görev yapan öğretmenlere Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin kazandırılmasındaki ders kitabının katkısını değerlendirmek amacıyla 2015–2016 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde uygulanmıştır. Veri toplama aracı; Ordu Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan uygulama izni doğrultusunda Ordu ili Fatsa ilçesindeki ilkokullarda görev yapan dördüncü sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır (Ek-2). Öğretmenler ile bire bir görüşülerek veri toplama aracı hakkında bilgi verilerek anket ve görüşme formundaki sorular açıklanmış olup öğretmenlere uygulanmıştır. Araştırmaya 80 tane dördüncü sınıf öğretmeninden 69’u katılmıştır. Araştırmaya katılan 69 öğretmenden 52 öğretmen, veri toplama aracının üçüncü bölümündeki

görüşme sorularından en az birine yönelik olarak görüş ve önerilerini dile getirmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada nicel verilerin çözümlenmesinde SPSS 22.0 veri analizi paket programı kullanılmıştır. Analiz için veriler programa girilerek öncelikli olarak dağılımın normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Bu nedenle de dağılımın aritmetik ortalamasına, standart sapmasına, dağılımlarına ait frekans ve yüzdelere bakılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, cinsiyetlerine göre analizi Mann-Whitney U testi ile, öğrenim durumu düzeyleri ve mesleki kıdemlerine göre görüşlerinin analizi de Ki-Kare Testi ile sınanmıştır. Maddelerin güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha (α) katsayısına bakılmıştır. İstatistik tutum ölçeğine göre elde edilmiş bulunan Cronbach Alfa Katsayısının değerleri, ölçme aracının homojenliğiyle ilgili bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Hesaplanan Cronbach Alfa(α) Katsayısının 1'e yaklaşması ölçme aracının tek boyutlu bir yapıya sahip olduğunu gösterdiği düşünülmektedir. Tüm maddeler için elde edilmiş olan α değeri o veri toplama aracının güvenilir olduğunu gösterir ve 0.80'den büyük olması beklenir. Bu değerden düşük α değerleri anketin zayıf güvenilirliği olduğunu, $\alpha > 0.80$ olması ise anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Özdamar (1999) güvenilirlik katsayısına bağlı ölçüt değerlerini aşağıdaki şekilde açıklamaktadır (Yaşar, 2014, s.63).

Cronbach's alpha	Güvenilirlik
$0.81 < \alpha < 1.00$	Yüksek
$0.61 < \alpha < 0.80$	Orta
$0.41 < \alpha < 0.60$	Düşük
$0.00 < \alpha < 0.40$	Güvenilir değil

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerileri ilkökul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının kazandırma yeterliliğine ilişkin olarak hazırlanan 15 maddelik veri toplama aracın yapılan analiz sonucunda Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.926 çıkmıştır. Bilindiği üzere Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının $\alpha \geq .9$ aralığında olması anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmada açık uçlu sorulardan elde edilen nitel verilen çözümlenmesinde, nitel veri analizi tekniklerinden betimsel analizi kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler araştırmaya katılanlardan elde edildiği gibi hiçbir şekilde değiştirilmeden alıntılar şeklinde aktarılır.

Araştırmada betimsel analizi kullanarak analiz edilen veriler frekans ve yüzde olarak sunulacaktır. Analiz sonucunda öğelerin önem sırasına sokularak sıklığa dayalı bir sınıflaması yapılacaktır. Birbirine benzeyen ve birbiri ile bağlantılı olduğu tespit edilen veriler belli başlı kavram ve temaların sınırları içerisinde bir araya getirilerek yorumlanacaktır. Ayrıca öğretmen görüşlerinden örnekler, veri toplaman aracından öğretmenin yazdığı şekilde olduğu gibi verilecektir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin genel bilgiler, veri toplama aracıyla elde edilmiş olan verilerle, bu verilerin analizi neticesinde elde edilmiş olan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Çalışma Grubuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenler; “cinsiyet”, “öğrenim durumu” ve “mesleki kıdem” bakımından incelenmiş ve sonuçlar tablo haline getirilmiştir.

4.1.1. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Tablo 2’de çalışmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Kadın	25	36.23
Erkek	44	63.77
Toplam	69	100.00

Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılanların %36,23’ünü kadın, %63,77’sini ise erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun erkek öğretmenden oluştuğu görülmektedir.

4.1.2. Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları

Tablo 3’de çalışmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	<i>f</i>	%
Önlisans	20	29
Lisans	49	71
Toplam	69	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan öğretmenlerin %71’i lisans mezunudur. Önlisans mezunu öğretmenlerin oranı ise %29’dur. Tabloya göre öğretmenlerin büyük bir kısmının lisans mezunu olduğu görülmektedir.

4.1.3. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre Dağılımları

Tablo 4’de çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin meslekteki kıdemlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre Dağılımı

<i>Kıdem</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1-4 Yıl	5	7.25
5-9 Yıl	2	2.90
10-14 Yıl	4	5.80
15 Yıl ve Üstü	58	84.05
Toplam	69	100.00

Tablo 4’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %84,05’i 15 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin %5,8’i 10-14 yıl arasında, %2,9’u 5-9 yıl arasında ve %7,25’i de 1-4 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir oranının 15 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Buda araştırmaya katılan öğretmenlerin deneyimli yani meslekte 15 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğunu göstermektedir. Deneyimli ve kıdemli öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına hakim olacağından programın kazandırmayı hedeflediği temel becerileri ders kitabının kazandırma bakımından yeterliliğini değerlendirme de öğretmen görüşlerinin önemini artırmaktadır.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

İlköğretim Sosyal Bilgiler dördüncü sınıf ders kitabının Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılması hedeflenen 15 temel beceriyi kazandırmadaki katkısına ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiş ve elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Temel becerilerle ilgili öğretmen görüşlerine ilişkin bulgulara tablo 6’da yer verilmiştir. Temel becerileri ölçmeye yönelik ifadeler tabloda düşük seviyeden en yüksek seviyeye doğru olarak; “*çok zayıf*”, “*zayıf*”, “*orta*”, “*iyi*” ve “*çok iyi*” şeklinde sıralanmıştır. Öğretmen görüşlerinin hangi düzeyde olduğu frekans, yüzdelik, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile verilmiştir.

Tablo 5: Temel beceriler ile ilgili öğretmen görüşleri

Temel Beceriler	Çok Zayıf		Zayıf		Orta		İyi		Çok İyi		Ortalama \bar{X}	Standart sapma S_s
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%		
Eleştirel Düşünme	1	1,45	10	14,5	39	56,52	18	26,08	1	1,45	3,12	0,72
Yaratıcı Düşünme	1	1,45	15	21,74	36	52,17	16	23,19	1	1,45	3,01	0,76
Araştırma	0	0	5	7,25	32	46,38	31	44,92	1	1,45	3,41	0,65
İletişim	0	0	2	2,9	40	57,97	26	37,68	1	1,45	3,35	0,59
Problem Çözme	0	0	10	14,5	42	60,86	16	23,19	1	1,45	3,13	0,66
Bilgi Teknolojilerini Kullanma	1	1,45	2	2,9	41	59,42	21	30,43	4	5,8	3,30	0,77
Girişimcilik	0	0	14	20,29	33	47,83	18	26,08	4	5,4	3,14	0,86
Türkçe'yi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma	0	0	1	1,45	29	42,03	36	52,17	3	4,35	3,59	0,60
Karar Verme	1	1,45	5	7,25	35	50,72	27	39,13	1	1,45	3,32	0,70
Gözlem	0	0	8	11,6	38	55,07	23	33,33	0	0	3,22	0,64
Mekânı Algılama	1	1,45	4	5,4	38	55,07	25	36,23	1	1,45	3,30	0,67
Zaman ve Kronolojiyi Algılama	1	1,45	6	8,7	42	60,87	20	28,98	0	0	3,17	0,64
Değişim ve Sürekliliği Algılama	0	0	5	7,25	36	52,17	26	37,68	2	2,9	3,36	0,66
Sosyal Katılım	1	1,45	6	8,7	37	53,62	24	34,78	1	1,45	3,26	0,70
Empati	2	2,9	9	13,05	37	53,62	21	30,43	0	0	3,13	0,75
Genel Ortalama	0,6	0,87	8	9,83	37	53,66	23,2	33,62	1,47	2	3,25	0,69

Tablo 5’de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerileri kazandırma bakımından ders kitabının yeterliliğine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmenler, “*Eleştirel Düşünme Becerisi*”ni kazandırmada ders kitabının %1,45 çok zayıf, %14,5 zayıf, %56,52 orta, %26,08 iyi ve %1,45 oranında da çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.12$ ’dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının eleştirel düşünme becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Yaratıcı düşünme becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45’i çok zayıf, %21,74’ü zayıf, %52,17’si orta, %23,19’u iyi ve %1,45’i de çok iyi olduğu yönünde görüş

bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.01$ 'dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının yaratıcı düşünme becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Araştırma becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %7,25'i zayıf, %46,38'i orta, %44,92'si iyi ve %1,45'i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.41$ 'dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının araştırma becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” ve “iyi” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

İletişim becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %2,9'u zayıf, %57,97'si orta, %37,68'i iyi ve %1,45'i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.35$ 'dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının iletişim becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Problem çözme becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %14,5'i zayıf, %60,86'sı orta, %23,19'u iyi ve %1,45'i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.13$ 'dür. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının problem çözme becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45'i çok zayıf, %2,9'u zayıf, %59,42'si orta, %30,43'ü iyi ve %5,8'i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.30$ 'dur. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının bilgi teknolojilerini kullanma becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Girişimcilik becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %20,29'u zayıf, %47,83'ü orta, %26,08'i iyi ve %5,8'i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu

maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.14$ 'dür. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının girişimcilik becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45’i zayıf, %42,03’ü orta, %52,17’si iyi ve %4,35’i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.59$ ’dur. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “iyi” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Karar verme becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45’i çok zayıf, %7,25’i zayıf, %50,72’si orta, %39,13’ü iyi ve %1,45’i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.32$ ’dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının karar verme becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Gözlem becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %11,6’sı zayıf, %55,07’si orta, %33,33’ü iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.22$ ’dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının gözlem becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mekânı algılama becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45’i çok zayıf, %5,8’i zayıf, %55,07’si orta, %36,23’ü iyi ve %1,45’i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.30$ ’dur. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının mekânı algılama becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45’i çok zayıf, %8,7’si zayıf, %60,87’si orta, %28,98’i iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu

maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.17$ 'dir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının zaman ve kronolojiyi algılama becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Değişim ve sürekliliği algılama becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %7,25'i zayıf, %52,17'si orta, %37,68'i iyi ve %2,9'u da çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.36$ 'dır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının zaman ve kronolojiyi algılama becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Sosyal katılım becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %1,45'i çok zayıf, %8,7'si zayıf, %53,62'si orta, %34,78'i iyi ve %1,45'i de çok iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.26$ 'dır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının sosyal katılım becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Empati becerisi ile ilgili ders kitabının yeterliliğini araştırma kapsamında görüşleri alınan öğretmenlerin %2,9'u çok zayıf, %13,05'i zayıf, %53,62'si orta, %30,43'ü iyi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.13$ 'dür. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler ders kitaplarının empati becerisini kazandırma konusunda çoğunlukla “orta” seviyesinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerileri ders kitabının kazandırma yeterliliği öğretmen görüşlerine göre incelendiğinde aritmetik ortalaması en yüksek madde ($\bar{X}=3.59$) ile “*Türkçe’yi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma*” becerisidir. Aritmetik ortalaması en düşük olan madde ise ($\bar{X}=3.01$) ile “*Yaratıcı Düşünme*” becerisidir. Bu durumda, öğretmenlerin en çok ders kitabının Türkçe’yi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisini, en az ise yaratıcı düşünme becerisini kazandırma konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Aritmetik ortalamaların ortalamasına bakıldığında $\bar{X}=3.25$ olduğu görülmektedir. Bu durumda öğretmenler genel olarak ders

kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğini “*orta*” düzeyde bulmaktadır. Temel Becerilerle ilgili maddelere verilen yanıtların genel ortalaması incelendiğinde öğretmenlerin %53.66’ sının “*orta*”, % 33.62’ sinin “*iyi*”, % 9.83’ ünün “*zayıf*”, % 2’ sinin “*çok iyi*” ve % 0.87’ sinin “*çok zayıf*”, şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmen görüşlerinin “*orta*” seviyesinde yoğunlaşmasıyla birlikte “*iyi*” seviyesinde görüş bildirenlerin yüksek bir yüzde taşıdığı da görülmektedir. Temel becerileri kazandırmada ders kitabının “*çok zayıf*”(0,87) ve “*zayıf*”(9,83) olduğu yönünde görüş bildiren öğretmenlerin oranının düşük olduğu görülmektedir. Ancak temel becerileri kazandırmada ders kitabının “*çok iyi*” olduğu yönünde görüş bildiren öğretmenlerin oranı da % 2 ile çok düşüktür. Bu da ders kitabının temel becerileri kazandırma bakımından orta düzeyde kaldığını ve geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle temel becerilerden eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, girişimcilik ve empati becerilerinin diğer becerilere göre kazandırılmasın da ders kitabının “*çok zayıf ve “zayıf”* kaldığının öğretmenler tarafından daha yüksek oranda belirtilmiş olması bu becerilerin kazandırılmasına yönelik etkinliklerin düzenlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Düzenleme bu becerilere yönelik etkinliklerle sınırlı kalmayarak diğer becerilerin kazandırılmasına yönelik etkinliklerde de düzenlemeler yapılması gerektiği görülmektedir.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerileri ders kitabının kazandırma yeterliliğine yönelik olarak araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin; cinsiyet, öğrenim durumu ve mesleki kıdem değişkinlerine göre analizi ve değerlendirilmesine ilişkin bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

4.3.1. Öğretmenlerin Cinsiyetleri ile Temel Becerilere İlişkin Görüşlerinin

İstatistiksel Analizi

Tablo 6’da araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre temel becerilere ilişkin görüşlerinin t- testi analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 6: Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Z	p
Kadın	25	33.22	-,557	,578
Erkek	44	36.01		

Yapılan analizde kadın öğretmenlerin ortalaması $\bar{x}= 33.22$, erkek öğretmenlerin ortalaması $\bar{x}=36.01$ çıkmıştır. Tablo 6'ya göre araştırmaya 25 kadın, 44 erkek katılmıştır. Kadın katılımcılar ile erkek katılımcılar arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($P,578 \leq 0,05$). Bu durumda katılımcıların cinsiyetlerine göre verdikleri cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmadığı ifade edilebilir.

4.3.2. Öğretmenlerin Öğrenim Durumu ile Temel Becerilere İlişkin Görüşlerinin İstatistiksel Analizi

Tablo 7'de araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre temel becerilere ilişkin görüşlerinin Ki Kare Testi analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 7: Öğrenim Durumlarına Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Sd	χ^2	p
Ön Lisans	20	48.7000	5.84988	599,359	,000
Lisans	49	48.8776	7.88890		

Yapılan analizde önlisans mezunu öğretmenlerin ortalaması $\bar{x}= 48.7000$, lisans mezunu öğretmenlerin ortalaması $\bar{x} = 48.8776$ çıkmıştır. Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki temel becerilere ilişkin görüşlerinin ortalamalarının öğrenim durumu değişkeni açısından birbirine yakın olduğu görülmektedir. Tablo 8'de de görüldüğü üzere önlisans ve lisans mezunu katılımcıların aldıkları puanlar için yapılan bağımsız Ki-Kare Testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. [$\chi^2 = 599,35 \quad p < 0.05$].

Gerçekleştirilen Ki-Kare Testi sonuçlarına göre puanların öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

4.3.3. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri ile Temel Becerilere İlişkin Görüşlerinin İstatistiksel Analizi

Tablo 8'de araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine göre temel becerilere ilişkin görüşlerinin Ki-Kare Testi analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 8: Kıdemlerine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

<i>Kıdem</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Sd</i>	χ^2	<i>p</i>
1-4 Yıl	4	54.25	6,88457	6662,180	,000
5-9 Yıl	2	26.75	9,86743		
10-14 Yıl	4	16.63	6,84564		
15 Yıl ve Üstü	59	35.22	4,84563		

Tablo 8'deki Ki Kare Testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanların katılımcıların kıdemlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir [$\chi^2 = 6662,180$ $p < 0.05$].

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerileri kazandırmada ilkokul dördüncü sınıf ders kitabının yeterlilik durumuna ilişkin olarak görüşme formunda yer alan dört tane açık uçlu soruya öğretmenlerin verdiği cevapların değerlendirilmesi ve analizi yapılmıştır. Çalışmanın bu kısmında, öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri cevapların analizleri yapılırken cevaplar yakınlıklarına göre gruplandırılmış ilgili tablolara aktararak tabloların bitiminde gerekli yorum ve açıklamalar yapılmıştır.

4.4.1. Görüşme Formunda Yer Alan Birinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Görüşme formu ile katılımcılara yöneltilen birinci soru “İlkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik değerlendirmeniz sonucunda ders kitabının öğrencilere kazandırmakta yetersiz gördüğünüz(varsın) beceriler ile ilgili neler önerirsiniz?” şeklindedir.

Söz konusu soruya yönelik katılımcı görüşleri tablo 9’da frekans (f) ve yüzde (%) olarak sunulmuştur.

Tablo 9: Öğretmenlerin Birinci Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

<i>Öğretmen Cevapları</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Etkinlikler çeşitlendirilip düzenlenmeli	25	48.08
Kitap içerik ve görsel açıdan düzenlenmeli	6	11.54
Konular sınıf seviyesine göre ayarlanmalı	5	9.61
Ulaşılabilirliği kolay materyaller seçilmeli	3	5.77
Kitapların açıklayıcı olması sağlanmalı	3	5.77
Konular azaltılıp ve konuların zamanı ayarlanmalı	2	3.85
Temel beceriler ders kitabında kazandırılmaya çalışılmış	4	7.69
Cevap yok	4	7.69
Toplam	52	100.00

Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak ders kitabının eksik olduğu bölümler ve bunlara yönelik önerileri tablo 9'daki gibidir. Tablo 9'daki verilere göre öğretmenlerin %48,08'i ders kitaplarındaki etkinliklerin çeşitlendirilip düzenlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin; %11,54'ü kitabın içerik ve görsel açıdan düzenlenmesi, %9,61'i konuların sınıf seviyesine göre ayarlanması, %5,77'si ulaşılabilirliği kolay materyallerin seçilmesi gerektiğini, yine %5,77'si kitapların yeterli düzeyde açıklayıcı olmasının sağlanması ve geliştirilmesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir. Öğretmenlerin %7,69'u ders kitabının temel becerileri kazandırma bakımından yeterli olduğu yönünde görüş bildirirken, yine öğretmenlerin %7,69'u da bu konuda görüş bildirmemiş yani cevap vermemiştir.

Öğretmenler, ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri öğrencilere kazandırmada içerik bakımından yetersiz ve eksik kaldığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Sosyal becerilerin kazandırılmasında ders kitaplarının yeterli olduğunu ancak etkinlikler öğrencinin kendi düşüncesini yorumlamasına fırsat vermediğini belirtmişlerdir. Eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerine daha çok önem verilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Etkinliklerin temel becerilere yönelik olması gerektiğini, öğrencilerin kendi başına yapabileceği yani gelişim düzeylerine ve hazır bulunuşluklarına uygun olmasının önemi üzerinde duran öğretmenler kazanımlara uygun olmayan etkinlikler bulunmasından sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kitapların içerik ve görsel açıdan geliştirilmesi gerektiğini, kitapların iyi incelenmesi gerektiğini ve görsel çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bazı konuların öğrenci seviyesine uygun olmadığı ve ağır olduğu dolayısıyla bu ağır konuların sürelerinin az, yetersiz olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Sebep-sonuç ilişkisi üzerinde daha fazla durulması gerektiği ve soyut kavramlar yerine konuların öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde somutlaştırılması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler ders araç ve gereçlerin coğrafi özelliklere göre yapılmasına, çevreye ve öğrencinin yaşantısına daha uyumlu olması gerektiğini yani ders kitaplarındaki etkinlik için gerekli materyallerin ulaşılabilirliğinin kolay olması gerektiği görüşünü benimsemişlerdir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenler, temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının;

etkinlik, içerik ve görsellik bakımından düzenlenip geliştirilmesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir.

Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak ders kitabının eksik olduğu bölümler ve bunlara yönelik öğretmen önerilerine dair örnekler aşağıda verilmiştir.

4. Sınıflar için belirlenen tüm temel beceriler ders kitabında kazandırılmaya çalışılmış.

Kitabın çalışma kısmındaki etkinlikler daha kısa olmalıdır. Konular daha kısa ve temel bilgilere daha fazla yer verilmelidir.

Beceriler kazandırılacak etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.

Daha sosyalleşme becerilerini artırıcı olmalı. Araştırma ve incelemeye yönelik olmalı. Konular çok fazla, tarih konuları, özellikle cephele konusunda düzeye göre çok ağır.

— Birçok konu soyut kalıyor. Değişik materyal ve iletişim teknolojilerinden yardım alıyoruz.

Ulaşılabilirliği kolay materyaller seçilmeli.

Sosyal Bilgiler ders kitabında konular hikayeleştirilerek anlatılmış. Konunun özü ve anlatılmak isteneni kavramakta öğrenciler zorluk çektiler. Özellikle "Gecmişimi Öğreniyorum" ünitesi 4. sınıf öğrencisine zor geldi. Bu konu biraz daha farklı verilebilirdi.

4.4.2. Görüşme Formunda Yer Alan İkinci Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Görüşme formu ile katılımcılara yöneltilen ikinci soru "Öğrencilere kazandırmakta yetersiz gördüğünüz (varsa) temel becerilerin kazandırılmasına yönelik ders kitabındaki çalışmaların eksiklikleri nelerdir?" şeklindedir.

Söz konusu soruya yönelik katılımcı görüşleri tablo 10'da frekans (f) ve yüzde (%) olarak sunulmuştur.

Tablo 10: Öğretmenlerin İkinci Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

<i>Öğretmen Cevapları</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Etkinlikler az ve içerik bakımından yetersiz	17	32.69
Konular temel bilgilere ve kazanımlara uygun değil	8	15.38
Konular içerik ve bilgi olarak öğrenci seviyesinin üstünde	6	11.54
Kazanımları değerlendirmeye yönelik sorular yetersiz	5	9.62
Kitaptaki konular görsel açıdan eksik	4	7.69
Konulara ayrılan zaman yetersiz	3	5.77
Kitap içerik açısından yeterli	1	1.93
Cevap yok	8	15.38
Toplam	52	100.00

Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak öğretmenlerin görüşüne göre temel becerileri kazandırmada ders kitabının eksiklikleri tablo 10'daki gibidir. Tablo 10'daki verilere göre öğretmenlerin %32,69'u ders kitaplarındaki etkinliklerin sayısının az ve içerik bakımından temel becerileri kazandırmada yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %15,38'i kitaptaki konuların temel bilgileri ve kazanımlara uygun olmadığını ve yine konu ile ilgili olarak öğretmenlerin %11,54'ü konuların bilgi ve içerik bakımından öğrenci seviyesine uygun olmadığını yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin; %9,62'si kazanımları değerlendirmeye yönelik soruların ölçme ve değerlendirmede yetersiz olduğu, %7,69'u kitaptaki konuların görsel açıdan eksik olduğu, %5,77'si de konulara ayrılan zamanın yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin

%1,63'ü ders kitabının yeterli olduğu yönünde görüş bildirirken öğretmenlerin %15,38'i de bu konuda görüş bildirmemiş yani cevap vermemiştir.

Özet olarak öğretmenler, ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki etkinliklerin yetersiz olduğunu, etkinliklerin anlaşılır yani somut bir hale getirilip öğrencilerin yapmaktan zevk alacağı şeklinde çeşitlendirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Kazanımları değerlendirmeye yönelik soruların artırılması, çeşitlendirilmesi ve anlaşılır olması gerektiğini belirten öğretmenler, ayrıca bazı konularında öğrenci seviyesinin çok üzerinde olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler ders kitabının içerik bakımından öğrencilere temel becerileri kazandırmakta yetersiz olduğu görüşüne varmışlardır. Öğretmenler konuların hikayeleştirilerek anlatılması, görseller bakımından kitapların zenginleştirilmesi, Atatürkçülük konularına daha çok yer verilmesi, konuların biraz daha somutlaştırılması gerektiği buna rağmen konulara ayrılan zamanın yetersiz olduğu, etkinliklerin becerileri tam olarak karşılamadığı, güncel örnekler ve kazanımlara yeterince yer verilmediği, kazanımın yıllar öncesine ait olduğu görüş ve eleştirilerinde bulunmuşlardır.

Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenler ders kitabındaki çalışmaların temel becerileri kazandırmakta yetersiz olduğunu ve ders kitabının geliştirilmesi gerektiği görüşünü benimsemişlerdir.

Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak temel becerileri kazandırmada ders kitabının eksikliklerine yönelik öğretmen görüşlerine dair örnekler aşağıda verilmiştir.

Ders kitaplarında özellikle milli mücadele dönemi taerik ve bilgi olarak çok yoğun. Bu durumda temel becerilerini geliştirmek için verilen etkinliklere ve çalışmalara zaman ayırmakta sıkıntı yaşıyor. Böyle temel becerilerin kazandırılması çok arka planda kalıyor.

Konular biraz daha temel bilgilere yer verilerek hazırlanmalıdır.

Araştırma ve incelemeye yönelik olmalı. Bilgi yüklenme taraflı olmalı. Kalıcı olmuyor zaten.

- 1- Etkinlikler öğrenci düzeyinde olmalı - eğlenceli olmalı
- 2- Zaman konunun aşırılığine uygun olmalı
- 3- Konular güncelleştirilmeli
- 4- Bilgi daha fazla olmalı

Kazanımların verilmesinde de ölçüde de yeterli etkinlik yok. Olan etkinliklerin bir kısmı da öğrenciye uzak konu anlatımları ile etkinlik arasında gelişmeler görülmekte. Aynı zamanda kazanımlar için bilgi bütünü yeterli değil.

Görseller güncellenmeli, karikatürlere yer verilmeli, gerçek fotoğraflar bulunmalı, 50 yıl önceki görseller kullanılmamalı, noktalama işaretlerine, yazım hatalarına yüksek ölçüde dikkat edilmeli. Her sosyo-kültürel ve ekonomik yaşam koşulunda yaşayan çocuk düşünülmeli ki çocuk kitapta kendi yaşamından izler bulsun.

4.4.3. Görüşme Formunda Yer Alan Üçüncü Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Görüşme formu ile katılımcılara yöneltilen üçüncü soru “Yetersiz olarak değerlendirdiğiniz temel becerilerin kazandırılmasına yönelik eksiklikler sadece ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabına mı özgüdür? Diğer ders kitaplarının da temel becerileri kazandırmada eksiklikleri olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklindedir.

Söz konusu soruya yönelik katılımcı görüşleri tablo 11’de frekans (f) ve yüzde (%) olarak sunulmuştur.

Tablo 11: Öğretmenlerin Üçüncü Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

<i>Öğretmen Cevapları</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ders kitaplarının hepsi eksik	34	65.39
Türkçe ders kitabı eksik	6	11.54
Matematik ve Türkçe ders kitabı eksik	3	5.77
Matematik ders kitabı eksik	1	1.92
Matematik ve Fen Bilimleri ders kitabı eksik	1	1.92
Eksiklik yok	1	1.92
Cevap yok	6	11.54
Toplam	52	100.00

Temel becerilerin kazandırılmasında diğer ders kitaplarının da yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 11'deki gibidir. Tablo 11'deki verilere göre öğretmenlerin %65,39'u temel becerilerin kazandırılmasında diğer ders kitaplarının hepsinin eksiklikleri olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %11,54'ü bu eksikliğin sadece Türkçe ders kitabında olduğu görüşünü belirtirken, %5,77'si sadece Matematik ve Türkçe ders kitabında, %1,92'si sadece Matematik ders kitabında ve yine %1,92'si de sadece Matematik ve Fen Bilimleri ders kitabında temel becerileri kazandırmaya yönelik eksikliklerin olduğu görüşünü benimsedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %1,92'si ders kitaplarında becerilerin kazandırılmasında eksiklik olmadığı yönünde görüş bildirirken %11,54'ü de bu konuda görüş bildirmemiş yani cevap vermemiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun diğer ders kitaplarının da temel becerileri kazandırmakta eksiklikleri olduğu görüşünü benimsedikleri görülmektedir. Ayrıca becerileri kazandırmada sadece Türkçe ders kitabının eksik kaldığının belirtilmiş olması dikkat çekicidir. Sonuç olarak öğretmenler, dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının dışında temel becerileri kazandırmada diğer ders kitaplarının da eksik olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Özellikle başta Türkçe ders kitabı olmak üzere Matematik ve Fen Bilimleri ders kitaplarının bu konuda yetersiz olduğu görüşüne varmışlardır.

Temel becerilerin kazandırılmasında diğer ders kitaplarının da yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerine dair örnekler aşağıda verilmiştir.

Sadece Sosyal Bilgiler dersine ait değil, diğer derslere ait temel becerilerin kazandırılmasına yönelik eksikler de bulunmaktadır.

Hayır. Fen Bilimleri, Matematik, Sosyal Bilgiler, Türkçe kitapları için de geçerli.

Eksiklik sadece Sosyal Bilgiler kitabına özgü değil bir Türkçe bir Matematik kitabında da buna benzer eksiklikler mevcut.

Diğer kitaplarda yetersiz yönler var. Matematik te örneklemeler az. Türkçede kendi duygu ve düşüncelerini daha rahat ve akıcı bir şekilde ifade edebilmesini sağlayacak etkinlikler olmalı..

Temel becerilerin kazandırılmasına yönelik Türkçe ve matematik ders ve çalışma kitaplarında eksiklikler ve hatalar vardır. Özellikle matematik dersinde 4 işlemler becerisi ve problem çözüme becerilerine daha fazla yer verilmeli. Türkçe dersinde okuma, anlama ve temel notda/ama notlar ile ilgili etkinlikler için hiç yer verilmemiştir. Bu da eksiktir.

- Matematik kitabını da çok beşenmiyorum. Değerlendirme sorularında kazanım dışında sorular var. Kafa karıştırıyor.
- Türkçe kitabı biraz daha iyi. Fen kitabı, verilen süreyi karşılayacak kadar detaylı değil. (6 Ders saati verilen bir konuyu kitaba kalırsa 2 saatte işleyebiliriz. Donanımı az. Etkinlik çok az.)

4.4.4. Görüşme Formunda Yer Alan Dördüncü Soruya İlişkin Bulgular ve Yorum

Görüşme formu ile katılımcılara yöneltilen dördüncü soru “Temel becerilerin kazandırılmasında kitapların gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekli ise ders kitabı tek başına temel becerileri kazandırmakta yeterli midir? Başka kaynaklara ihtiyaç duyuyor musunuz? Açıklayınız.” şeklindedir.

Söz konusu soruya yönelik katılımcı görüşleri tablo 12’de frekans (f) ve yüzde (%) olarak sunulmuştur.

Tablo 12: Öğretmenlerin Dördüncü Soruya İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Öğretmen Cevapları	f	%
Ders kitabı gerekli	36	69.23
Ders kitabı gerekli değil	1	1.92
Cevap yok	15	28.85
Toplam	52	100
Ders kitabı yeterli	2	3.85
Ders kitabı yeterli değil	42	80.77
Cevap yok	8	15.38
Toplam	52	100
Diğer kaynaklara ihtiyaç duyuyorum	38	73.08
Diğer kaynaklara ihtiyaç duymuyorum	2	3.85
Cevap yok	12	23.07
Toplam	52	100

Temel becerilerin kazandırılmasında ders kitaplarının gerekliliği ve yeterliliği ile başka bir kaynağa ihtiyaç gereksinim durumuna yönelik olarak öğretmen görüşleri tablo 12'deki gibidir. Tablo üç bölüme ayrılmış ve her bölüm ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tablo 12'deki verilere göre ders kitaplarının gerekliliğine yönelik olarak öğretmenlerin %69,23'ü ders kitaplarını temel becerilerin kazandırılmasında gerekli bulurken %1,92'si de gerekli bulmamaktadır. Öğretmenlerin %28,85'i de bu konuda görüş bildirmemiş yani gerekliliğine veya gerekli olmadığına yönelik net bir cevap vermemiştir.

Ders kitaplarının temel becerileri kazandırmadaki yeterliliğine yönelik olarak öğretmenlerin %80,77'si ders kitaplarının temel becerileri kazandırmada yeterli bulmazken %3,85'i yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin %15,38'i de bu konuda görüş bildirmemiş yeterliliğine yönelik net bir cevap vermemiştir.

Temel becerilerin kazandırılmasında ders kitabının yanında yardımcı bir kaynağa ihtiyaç gereksinimine yönelik olarak öğretmenlerin %73,08'i yardımcı bir kaynağa ihtiyaç duyduğunu belirtirken, %3,85'i de yardımcı bir kaynağa ihtiyacı olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. yeterli bulmaktadır. Öğretmenlerin %23,07'si de bu konuda görüş bildirmemiş yardımcı bir kaynağa ihtiyacı olup olmadığına cevap vermemiştir.

Öğretmenler, temel becerilerin kazandırılmasında kitapların gerekli olduğunu, ders kitabının tek başına temel becerileri kazandırmakta yeterli olmadığını ve ders kitaplarından başka farklı bir kaynak kitaba ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Yardımcı ders kitapları ve internet kaynaklı eğitim ile ilgili sitelerin kullanımının önemini belirtmişlerdir. Öğretmenler, yardımcı kaynaklara ihtiyaç duyulmasının en önemli sebebinin bu kaynakların soru çeşitliliği bakımından zengin olmasının ve ev ödevi olarak kullanılmasının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, ders kitaplarının kazanımlar bakımından yetersiz olmasının da öğretmenlerin yardımcı kaynaklara yönelmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Temel becerilerin kazandırılmasında ders kitaplarının gerekliliği ve yeterliliği ile başka bir kaynağa ihtiyaç duymasına yönelik olarak öğretmen görüşlerine dair örnekler aşağıda verilmiştir.

Ders kitapları temel becerilerin kazandırılmasında gerekli fakat tek başına yetersiz. Başka kaynaklara mutlaka (matematik özellikle) ihtiyaç duyuluyor. Örnek ve alıştırma sayısı, kapsamı açısından ders kitapları daha kapsamı dar ve yetersiz.

Temel becerilerin kazandırılmasında kitaplar gereklidir. Ders kitabındaki içerik ve çalışma bölümlerinin temel becerileri geliştirmeye yönelik olmalıdır. Ders kitaplarımız tek başına yeterli değildir, başka kaynaklarda ihtiyaç duyuyoruz.

kaynaklara ihtiyaç duyuyor musunuz? Açıklayınız.

Kitaplar tabii ki gerekli. Başka kaynaklara ihtiyaç duyuyorum. Örneğin bugün "Hep Birlikte" temasında internetten Dünya Haritasını bulup; ülkeleri ve başkentlerini bulduk. O ülkelerdeki çocukların yaşam şekillerini, kültürlerini işlerken etkili oldu diye düşünüyorum.

Kitaplar olmalı. Ama tek başına kesinlikle yeterli değil. Özellikle elimizdeki kitaplarla mutlaka başka kaynaklara ihtiyaç vardır.

→ Ders kitapları tek başına yeterli değil. Teknolojiden (projeksiyon) ve yardımcı kaynaklardan yardım alıyoruz. Bol örnek ve etkinlik istiyoruz.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu kısmında, araştırma özetlenerek araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilmiş olunan bulgular ve sonuçlar ortaya konarak benzer araştırmalar ile araştırmanın bulguları ve sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

2004 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında eğitim öğretim sürecinin sonunda öğrencilerin kazanması gereken becerilerin neler olduğu açıklanmıştır. Buna göre öğrenciler tarafından kazanılması ve geliştirilmesi hedeflenen 15 beceri alanının hepsi seçilmiştir. Araştırmada temel eğitim dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında temel alınan becerileri kazandırmada ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan içerik, söz konusu beceriler çerçevesinde değerlendirilmiş ve kullanımı incelenmiştir.

Araştırmada; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programında kazandırılması amaçlanan temel becerileri kazandırmada ilkokulu dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğinin katkısına ve yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri alınıp, elde edilen verilerin istatistiksel analizleri yapılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada, İlköğretim dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan içeriğin söz konusu becerilerin kazandırmaya uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri ağırlıklı olarak “*orta düzeyde*” olduğu yönündedir. Araştırma sonucunda elde edilmiş olan bu bulgu Hayırsever’in (2010) araştırmasının sonucuyla örtüşmektedir. Hayırsever’in (2010) araştırmasında öğretmenler, ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ve çalışma kitabında var olan içeriğin söz konusu olan becerileri kazandırmada “*kısmen uygun*” olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Ders kitabı ile her bir beceri alanının ilişkisi tek tek incelendiğinde ise öğretmenlerin görüşlerinin dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki içeriklerin temel becerilerden “Eleştirel Düşünme Becerisi” ile ilgili yeterliliği

%56,52, “Yaratıcı Düşünme Becerisi” ile ilgili yeterliliği %52,17, “Araştırma Becerisi” ile ilgili yeterliliği %46,38, “İletişim Becerisi” ile ilgili yeterliliği %57,97, “Problem Çözme Becerisi” ile ilgili yeterliliği %60,86, “Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi” ile ilgili yeterliliği %59,42, “Girişimcilik Becerisi” ile ilgili yeterliliği %47,83, “Türkçe’yi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerisi” ile ilgili yeterliliği %42,03, “Karar Verme Becerisi” ile ilgili yeterliliği %50,72, “Gözlem Becerisi” ile ilgili yeterliliği %55,07, “Mekânı Algılama Becerisi” ile ilgili yeterliliği %55,07, “Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi” ile ilgili yeterliliği %60,87, “Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi” ile ilgili yeterliliği %52,17, “Sosyal Katılım Becerisi” ile ilgili yeterliliği %53,62, “Empati Becerisi” ile ilgili yeterliliği %53,62 oranında “*orta düzeyde*” olduğu yönündedir. Sadece “Türkçe’yi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerisi” ile ilgili yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerinde %52,17 oran ile “*iyi düzeyde*” olduğu yönündedir. Bu durumda araştırmaya katılan öğretmenler ders kitabının temel becerileri kazandırmakta tam olarak yeterli olmadığı görüşünü benimsedikleri anlaşılmaktadır. Çünkü temel becerileri kazandırmada ders kitabının yeterliliğine ilişkin olarak “*iyi*” ve “*çok iyi düzeyde*” görüş bildiren öğretmenlerin oranı oldukça düşük düzeydedir. Araştırma sonucunda elde edilmiş olan bu bulgular Taşkiran ve diğerlerinin (2016) çalışmalarındaki sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Bu durum veri toplama aracında öğretmenlerin açık uçlu sorulara görüşlerini yazdığı bölümde daha net açığa çıkmıştır. Öğretmenlerin, temel becerilerin kazandırılmasına yönelik ders kitabındaki çalışmaların eksikliklerine ilişkin görüşlerinde; “etkinliklerin sayısını az ve içerik bakımından yetersiz olması” %32,69, “konularının temel bilgilere ve kazanımlara uygun olmaması” %15,38, “konuların içerik ve bilgi olarak öğrenci seviyesinin üstünde olması” %11,54, “kazanımları değerlendirmeye yönelik sorular yetersiz olması” %9,62, “kitaptaki konuların görsel açıdan eksik olması” %7,69, “konulara ayrılan zaman yetersiz olması” %5,77 oranında belirtilen alanlarda eksiklikler olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Çalışma grubunun sadece %1,93’ü ders kitaplarının içerik bakımından yeterli olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin kitaptaki eksiklikleri belirterek ders kitabının temel becerileri kazandırmakta tam olarak yeterli olmadığı görüşünü benimsedikleri anlaşılmaktadır. Araştırma

sonucunda elde edilmiş olan bulgular, Karadeniz ve diğerlerinin (2015) araştırmalarının neticesinde varılan sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Karadeniz ve diğerleri, araştırmaları sonucunda, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının uygulamalı kazanım sayısının çok az düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Karadeniz ve diğerlerinin (2015) araştırma sonuçları ile tablo 10'daki %32,69 oranında ders kitaplarındaki etkinliklerin sayısının az ve içerik bakımından temel becerileri kazandırmada yetersiz olduğu yönündeki öğretmen görüşü benzerlik göstermektedir. Ayrıca araştırmanın sonucunda elde edilen bu bulgular Şahin'in (2012) araştırmasındaki bulgular ile de benzerlik göstermektedir. Şahin (2012), araştırmasında ders kitaplarının; metnin örgütleyicisi olarak temel başlıkların tutarlı fakat alt başlıkların tutarsız olduğu, metinlerdeki üst düzey yapısını oluşturan ana fikirler etkili bir şekilde vurgulanamadığı için metnin özetlenmesinde ve ana fikrin verilmesinde yetersiz kaldığı, metnin içindeki soruların dağılımı, niteliği ve teknik özelliklerinin etkili olmadığı, görsel öğelerin metnin içinde düzenli bir şekilde yerleştirilmediği ve teknik özelliklerine gerektiği kadar özenin gösterilmediği sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenler, veri toplama aracında açık uçlu sorulara yönelik görüşlerini yazdığı bölümde, Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak ders kitabındaki eksikliklere yönelik önerileri; "etkinliklerin çeşitlendirilip düzenlenmesi" %48,08, "kitabın içerik ve görsel açıdan düzenlenmesi" %11,54, "Konular sınıf seviyesine göre ayarlanması" %9,61, "Kitapların yeterli düzeyde açıklayıcı olmasının sağlanması"%5,77, "Ulaşılabilirliği kolay materyaller seçilmesi" %5,77, "konuların azaltılıp ve zamanın ayarlanması" %3,85 oranında belirtilen alanlardaki eksikliklerin düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların sadece %7,69'u ders kitaplarının tüm temel becerileri kazandırılmaya çalışılmış olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin kitaptaki eksikliklere öneriler getirerek ders kitabının temel becerileri kazandırmakta tam olarak yeterli olmadığı görüşünü benimsedikleri anlaşılmaktadır. Veri toplama aracında açık uçlu sorulara yönelik bölümündeki birinci soruda ders kitabındaki eksikliklere verilen öğretmen cevapları ile ikinci soruda ders kitabındaki eksikliklere yönelik öğretmen önerileri arasında tutarlılık olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilmiş olan bulgular, Kösterioğlu ve Özen'in (2014) araştırmalarında elde

edilen sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Kösterioğlu ve Özen'in, araştırmalarında öğretmenler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının ve öğrencilere dağıtılan ders kitaplarının güncelleştirilerek, ders materyali açısından nitelik olarak gözden geçirilmesinin, özellikle kentsel ve kırsal alanlardaki farklı sosyo ekonomik çevreler dikkate alınarak çeşitlendirilmesinin ve kazanımların açıklık ve anlaşılabilirlik açısından gözden geçirilmesinin gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Kösterioğlu ve Özen'in araştırma sonuçları araştırmamızda öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik olarak ders kitabının eksik bulduğu bölümler ve bunlara yönelik önerilerini destekler niteliktedir.

Temel becerilerin kazandırılmasında diğer ders kitaplarının da yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde; “temel becerileri kazandırmakta ders kitapların hepsi eksik” %65,39, “sadece Türkçe ders kitabı eksik” %11,54, “sadece Matematik ve Türkçe ders kitabı eksik” %5,77, “sadece Matematik ve Fen Bilimleri ders kitabı eksik” %1,92, “sadece Matematik ders kitabı eksik” %1,92 oranında görüş belirtirken temel becerilere yönelik eksikliğin sadece Sosyal Bilgiler ders kitabına ait olmadığı görüşünü benimsemişlerdir. Ayrıca becerileri kazandırma da sadece Türkçe ders kitabının eksik kaldığının belirtilmiş olması dikkat çekicidir.

Araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin % 69,23'ü ders kitaplarının gerekli olduğu görüşünü benimsemiş olmakla birlikte yine öğretmenlerin % 80,77'si ders kitaplarını yeterli bulmamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin %73,08'i yardımcı kaynaklara ihtiyaç duyduğu görüşünü belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler ders kitabını gerekli görmeye birlikte yeterli bulmadıklarından yardımcı kaynaklara ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu da ders kitaplarının temel becerileri kazandırma durumu bakımından katkısının yetersiz olduğu göstermektedir. Araştırma sonucunda elde edilmiş olan bulgular, Kalın'ın (2007) araştırmasındaki sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Kalın, araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunun, ders kitaplarındaki bilgileri eksik olarak gördüğü ve yardımcı kaynaklara gereksinim duyduklarını sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada öğretmenlerin, kitaptaki değerlendirme kısmında zaman sıkıntısı olduğunu ve ders kitabı hazırlanırken, kitapta kullanılacak görsel öğelere dikkat edilmediği yönünde görüş belirttikleri

görülmektedir. Kalın'ın araştırma sonuçları çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Yine araştırma sonucunda elde edilen bulgular; Demirezen (2007), Çelikkaya (2011), Doğanay ve Yağcı (2011), Aktekin ve Pala (2013), Akdağ ve diğerleri (2014), Altıkulaç ve Uslu (2014) ve Hayırsever ve Kısakürek'in (2014) araştırmalarındaki bulgu ve sonuçlar ile benzerlikler göstermektedir.

Yapılan araştırmalarda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının kazandırmayı hedeflediği temel becerilerin gerekliliği ve öneminin üstünde çalışmalar yapılmasına karşın, öğrencilere kazandırmayı hedeflediği bu becerileri kazandırma bakımından ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının katkısının öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı bu çalışma, Sosyal Bilgiler öğretiminde ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içeriğinin beceri eğitimindeki katkısına ve etkisine ilişkin öğretmen görüşlerinin alınması önemlidir. Ayrıca araştırmada sınıf öğretmenlerinin; cinsiyete, öğrenim durumuna, mesleki kıdeme göre ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının içerik yeterliliğine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılması amaçlanan temel becerileri kazandırmada ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğinin yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri; "*cinsiyet*", "*öğrenim durumu*" ve "*mesleki kıdem*" açısından değerlendirildiğinde bu değişkenlere göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılması amaçlanan temel becerileri kazandırmada ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı içeriğinin yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında temel becerileri kazandırma bakımından genel olarak "*orta düzeyde*" olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan diğer araştırmalar da çalışmanın bulgu ve sonuçlarını destekleyici niteliktedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın ulaşılan sonuçları ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler ders kitabının temel becerileri kazandırmada yetersiz kaldığı bölümlerde, öğrencilerin beklentilerinin karşılanarak onları işin içine katacak etkinlikler geliştirmelidir.

2. Öğretmenlerin her türlü yazılı ve görsel kaynaklardan yararlanmalarına ve bu kaynakları takip etmeleri konusunda imkânlar sağlanmalıdır.

3. Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan becerileri geliştirmeye yönelik kitaptaki etkinliklerde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların giderilmesine yönelik öğretmen görüş ve önerilerinin yetkililerce dikkate alınarak ders kitabında gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

4. Kitaplar görsel açıdan ve derste kullanılacak ders materyali bakımından öğrencinin dikkatini çekecek şekilde zenginleştirilmelidir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılmak istenen temel becerilerin her biri için ders kitabının yeterliliği ile ilgili ayrı ayrı araştırmalar yapılabilir.

2. İlköğretim birinci basamaktaki öğrencilere kazandırılması gereken temel becerilerin her biri için nitel ve nicel bir çalışma yapılabilir.

3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programınca kazandırılması hedeflenen temel becerilerle ilgili ilköğretim ikinci basamak öğrencileri için her sınıf düzeyindeki ders kitaplarının yeterliliği ile ilgili beşinci, altıncı ve yedinci sınıflar için nitel ve nicel araştırmalar yapılabilir.

4. Araştırma, yalnızca öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır. Fakat eğitim öğretimin odak noktası olan öğrencilerin ve ailelerinin görüşlerinin de değerlendirmeye alınması faydalı olacaktır.

5. Bu araştırma ilkokul dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler dersi için yürütülmüştür. Diğer ders kitaplarının da temel becerileri kazandırma düzeyleri ve yeterlilikleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

6. Bu araştırma Ordu ilinin Fatsa İlçesinde yürütülmüştür. Ordu ilinin diğer ilçelerinde de yapılabilir. Ayrıca Türkiye evrenini temsil edebilecek araştırmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ağlagül, D. (2009). *Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Düzenleme Becerilerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.*
- Akbaba, B., Keçe M., Erdem M. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Çoklu Ortam Kullanımının Öğrencilerin Zaman-Kronoloji ve Değişim - Sürekliliği Algılama Becerilerine Etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), s.237-257
- Akbiyık, C., Seferoğlu, S.S. (2006). Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(32), s.90-99.
- Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar, O., Subaşı, Y. (2014). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Güncel Olaylar Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(2), s.49-65.
- Akdeniz, A.R., Küçük, M. (2011). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aktaş, N. (2011). İlköğretim 1-3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Programının Besin ve Beslenme ile İlgili Kazanım ve Etkinlikler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, s.23-31.
- Aktekin, S., Pala, Ç.B. (2013). 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, s.265-286.
- Aktepe, V., Tahiroğlu, M., Sargın, S. (2014). İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), s.259-272.
- Aktürk, V., Yazıcı, H., Bulut, R. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Animasyon ve Dijital Harita Kullanımının Öğrencilerin Mekânı Algılama Becerilerine Yönelik Etkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, s.1-17.

- Akyürek, Ç., Şahin, Ç. (2013). İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(57), s.51-68.
- Albayrak, F. (2015). *İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılan Değerlerle İlgili Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri*.(Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Altıkulaç, A., Uslu, S. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinden Beklentilerin Karşılaştırılması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(7), s.165-175.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Alver, B. (2004). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, s.85-205.
- Arslan, A. G., Tertemiz, N. (2004). İlköğretimde Bilimsel Süreç Becerilerinin Geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), s. 479-492.
- Aslan, R. (2007). *Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Birinci Basamaktaki Öğrencilerin Temel Bilgi, Beceri ve Değerleri Kazanma*.(Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Badem, S.T. (2012). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitelerindeki Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Baki, A., Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), s.1-21.
- Balcı, F.A., Yelken, T.Y. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Değer Eğitimi Uygulamaları Konusunda Öğretmen

Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)*, 14(1), s.195-213

Bayram, B. (2015). *8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Harita Üzerinde Oynanan Kutu Oyunları Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Hatırda Tutmaya Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Karabağ, G. (2013). Hayat Bilgisi Dersinde Beceri Öğretimi. Selahiddin Öğülmüş (Ed.), *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı* (s.247-424). Ankara: Pegem Akademi.

Bozkurt, Ç. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Bökeoğlu, Ö.Ç., Yılmaz, K. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünmeye Yönelik Tutumları İle Araştırma Kaygıları Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 41, s. 47-67.

Büyükkaragöz, S. (1997). *Program Geliştirme (2. Basım)*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.

Coşkun, N., Samancı, O. (2012). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Sosyal Beceri Düzeyi ile Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*, 2(1), s.32-41.

Çakmakçı, E., Özabacı, N. (2013). Drama Yolu ile Karar Verme Becerisinin Kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), s.18-30.

Çatak, M. (2015). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 19(62), s.69-94.

Çelik, N. (2007). *Sosyal Beceri Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), s.969-990.
- Çeliköz, N. (2004). Yeni Program Geliştirme Anlayışına Dayalı Olarak Geliştirilen Bir Program Tasarımının Öğrenci Başarısına Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), s.99-113.
- Çetin, B. (2009). Yeni İlköğretim Programı (2005) Uygulamaları Hakkında İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), s.487-502.
- Çubukçu, Z., Gültekin, M. (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*, 37, s.155-174.
- Demir, S., Fer, S. (2013). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin 2005 Öğretim Programlarına İlişkin Görüşleri. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), s.1523-1540.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri (Öğretme Sanatı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirezen, A. (2007). *Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirkaya, H. (2011). Sosyal Bilgilerde Düşünme ve Soru Sorma Becerileri. Bayram Tay, Adem Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.399-436). Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirkaya, H., Çakar, E. (2012). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 13(2), s. 33-49.
- Doğan, İ. (2007). *Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma. *Türk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, s.263-274.

- Doğanay, A., Yağcı, R. (2011). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin Uyguladıkları Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 6(2), s.1679-1702.
- Duman, E. (2006). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Program Geliştirme Yeterlikleri Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erenoğlu, S.Ö., Otçu, S. (2007). *Türkçenin Doğru Kullanımı (İletişim, Etkili Konuşma, Yazma ve Okuma Kılavuzu)*. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Erdemir, N., Bakırcı, H., Eyduran, E. (2009). Öğretmen Adaylarının Eğitimde Teknolojiyi Kullanabilme Özgüvenlerinin Tespiti. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 6(3), s.99-108.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Ersoy, E., Başer, N. (2009). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), s.128-137.
- Epçaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), s.207-223.
- Fırat, M., Yurdakul, I.K., Ersoy, A. (2014). Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi(ENAD)*, 2(1), s.65-86.
- Fidan, N.K. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 6(3), s.361-388.
- Gelen, İ. (2011). Sosyal Bilgiler Programındaki Düşünme ile İlgili Bazı Ortak Becerilerin Kazanıma Düzeyinin Belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), s.83-106.

- Gömlüksiz, M.N., Kan, A.Ü. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Araştırma, İletişim ve Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerilerini Kazandırmadaki Etkililik Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), s.135-162.
- Gömlüksiz, M.N., Kan, A.Ü. (2009). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğinin Belirlenmesi (Diyarbakır İli Örneği)*. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Elazığ.
- Güneş, F. (2013). Görsel Okuma Eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), s.1-17.
- Gürbüz, N. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını Tanıma Yeterliklerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Hayırsever, F. (2010). *Sosyal Bilgiler Ders, Öğretmen Kılavuz ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Temel Beceriler Açısından Değerlendirilmesi.(Doktora Tezi)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hayırsever, F., Kısakürek, M. (2014). Sosyal Bilgiler Ders Kitabının, İlköğretim Programında Kazandırılması Hedeflenen Beceriler Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*. 4(8), s.23-42.
- Kabapınar, Y. (2009). Yeni Öğrenme Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları. Cemil Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. (s.367-401). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kalın, Ö. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Karadeniz, O., Eker, C., Burunsuz, E. (2015). Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı İlkelerine Göre Değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), s.563-580.
- Karahan, M. (2001). *Eğitimde Bilgi Teknolojileri*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE Ders Notları, Malatya.
- Karar, E.E. (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Bilimsel Süreç Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kazak, N. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Keskin, Y., Keskin, S.C. (2013). İlkokul (İlköğretim) Sosyal Bilgiler Programlarında Milli Bilinç ve Barış Değerinin Tarihsel Serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(3), s.51-86.
- Kılıç, A., Seven, S. (2002). *Konu alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kılıç, D. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılınç, E., Çoban, O., Akşit, İ. (2015). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Bazı Tarihsel Kavramların Kullanımının Değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), s.633-652.
- Kösterilioğlu, İ., Özen, R. (2014). Dördüncü ve Besinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğelerinin Değerlendirilmesi: Bolu İli Örneği. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), s.286-316.

- Kurnaz, A. (2007). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beceri Temelli ve İçerik Temelli Eleştirel Düşüme Öğretiminin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerileri, Erişi ve Tutumlarına Etkisi. (Doktora Tezi)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kuru, O. (2013). Akıcı Konuşma Problemi Yaşayan İlköğretim 5. Sınıf Öğrencisinin Konuşma Becerisini Geliştirme. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), s.88-105.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13, s.277-309.
- Memişoğlu, H. (2012). İlköğretim 4-5 sosyal Bilgiler Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), s.66-81.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 4. ve 5. Sınıflar*. Ankara: Talim ve Terbiye Başkanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukla İletişim*. Ankara: I.Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Büro Yönetimi ve Sekreterlik: Problem Çözme*. Ankara: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal Bilgiler Programlarında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşler (İzmir Menemen Örneği). *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 8(7), s.355-362.
- Narin, N. (2009). *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Narman, B. (2011). *İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Programında Yer Alan Duyuşsal Kavramların Gelişim, Program ve Beceri Açısından*

İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ocak, G., Beydoğan, H. Ö. (2005). İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Amaçlarla Tutarlılık ve Öğrenci Seviyesine Uygunluk Açısından Yeterlilik Düzeyi (Standart Belirleme-Erzurum İli Örneği). *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), s.109-132.

Ocak, G., Yurtseven, R. (2009). Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), s.94-109.

Oğuz, V., Akyol, A.K. (2015). Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), s.105-122.

Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.

Öcal, A., Yiğittir, S. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)*, 8(1), s.51-61.

Özbaş, B.Ç., Erbudak, K.C. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacına Yönelik Görüşleri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), s.303-330.

Özdemir, S., Yalın, H.İ., Sezgin, F. (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Özerbaş, M.A. (2011). Yaratıcı Düşünme Öğrenme Ortamının Akademik Başarı ve Bilgilerin Kalıcılığa Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), s.675-705.

Özgençli, M. (2009). *İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Dersindeki İletişim ve Sosyal Etkileşim Becerileri (Erzurum İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.*

- Öztürk, C., Dursun, D. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.47-82). Ankara: Pegem Yayınları.
- Pala, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), s.13-23.
- Palavan, Ö., Gemalmaz, N., Kurtoğlu, D. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Becerisine ve Eleştirel Düşünme Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), s. 26-49.
- Pekcan, T.H. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Yapılandırmacılığın Kullanılma Durumu (Denizli İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Sağlam, H.İ., Tınmaz, H., Hayal, M.A. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin “Zaman ve Kronolojiyi Algılama” Becerisini Öğretme Deneyimlerine Fenomonolojik Bir Bakış. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), s.49-66.
- Samancı, O., Kılıç, D., Abay, S. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Yeni Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), s.237-251.
- Seferoğlu, S.S., Akbıyık, C. (2006). Eleştirel Düşünme ve Öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)*, 30(1), s.193-200.
- Semerci, N., Yelken, T.Y. (2010). *İlköğretim Programlarındaki Ortak Temel Becerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ İli Örneği)*. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.
- Sever, S. (1997). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sezgin, E. (2011). *Problem Çözme Becerisi Ölçeğinin Geliştirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, H. (2004). Etkili Bir Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Nitelikleri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), s.365-375.
- Şahin, M. (2012). Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(3), s.129-154.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikâyeye Yönelik Öğrenci Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Dergisi*, 26(1), s.187-202.
- Tan, M., Temiz, K. (2003). Fen Öğretiminde Bilimsel Süreç Becerilerinin Yeri ve Önemi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), s.89-101.
- Tarman, B., Acun, İ., Yüksel, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanındaki Tezlerin Değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), s.725-746.
- Taşkıran, C., Baş, K., Bulut, B. (2016). *Sosyal Bilgiler Dersinin Kendine Özgü Becerilerinin Kazandırılma Düzeyi*. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), s.1-19.
- Tavlı, B.S. (2007). 6 Yas Grubu Anasınıfı Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Tay, B., Yıldırım, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(3), s.1499-1542.
- T.C. Resmi Gazete, 1.9.2006 / 26276.
- Tokcan, H., Alkan, G. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), s.1-19.

- Tural, A. (2015). Yapılandırmacı Yaklaşımı Benimseyen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(2), s.29-40.
- Tümertekin, E., Özgüç N. (2004). *Beşeri Coğrafya: İnsan – Kültür – Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Ulusoy, K. (2011). Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s.193-222). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ungan, S. (2007). Yazma Becerisinin Geliştirilmesi ve Önemi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), s.461-472.
- Uzuntaş, A. (2013). Etkili İletişim: Anlatabilmek ve Anlayabilmek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), s.11-30.
- Ülküer, S.N. (1988). Çocuklara Problem Çözme Becerisi Nasıl Kazandırılır? *Yasadıkça Eğitim*, 5(1), s.28-31.
- Ünlüer, G. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk Değerinin Kazandırılmasına İlişkin Veli Görüşleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 3(6), s.95-116.
- Varış, F. (1978). *Eğitimde Program Geliştirme (Teori ve Teknikler)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yağcı, R. (2008). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eleştirel Düşünme: İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde, Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin Uyguladıkları Etkinliklerin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi)*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yazıcı, T., Topalak, Ş.İ. (2013). Yaratıcı Düşünme Becerisinin Müzik Öğretiminde Kullanılabilirliği ile İlgili Öğretmen Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), s.195-204.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek 1: Valilik Oluru

Ek 2: Anket

Ek 3: Özgeçmiş

Ek-1: Valilik Oluru

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 18802389-44-E.3258883
Konu : Araştırma İzni

13.03.2017

Sayın Ahmet ÖĞRETEN
(Fatsa Meşebükü İlkokulu)
(Meşebükü Mah. Aybastı Cad. No: 204 Fatsa / ORDU)

İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün
07.03.2012 tarihli ve 3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) 09.03.2017 tarihli başvurunuz
c) 10.03.2017 tarihli ve 3246332 sayılı onay

İlgi (b) başvurunuz ekinde yer alan araştırma ilgi (a) genelge hükümleri doğrultusunda incelenmiş ve söz konusu çalışmanın eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak, uygulamalarda Onay ekinde yer alan mühürlü formun kullanılması, araştırmada elde edilen sonuçların müdürlüğümüze dijital ortamda teslim edilmesi kaydıyla ilgi (c) onayla uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Abdurrahman ÇAKIR
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek :

- İlgi (c) onay ve
Mühürlü Araştırma Formu (... Sayfa)

Bilgi
- Fatsa İlçe Kaymakamlığına (İlçe MEM)

Saray Mah. Ulu Konak Cad. No:5 52089 ORDU
Telefon : (0 452) 223 16 29 / (1401) Faks : (0 452) 225 01 44
e-posta: arge52@meb.gov.tr Elektronik Ağ: http://ordu.meb.gov.tr

Güvenli Elektronik İmza
Murat KAHRAMAN
20...
Bilgi
Murat KAHRAMAN
V.H.K.İ.

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 18802389-44-E.3246332
Konu : Araştırma İzni

10.03.2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün
07.03.2012 tarihli ve 3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) Ahmet ÖĞRETEN'in 09.03.2017 tarihli başvurusu

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ahmet ÖĞRETEN 'in "Sosyal Bilimler Programındaki Temel Becerileri Kazandırmada İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İçeriğinin Yeterliliği " adlı tez çalışması müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından ilgi (a) genelge hükümleri doğrultusunda incelenmiş olup uygulanmasında sakınca görülmemiştir.

Söz konusu çalışmanın Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ahmet ÖĞRETEN tarafından; eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak, uygulamalarda Onay ekinde yer alan mühürlü formun kullanılması ve araştırmada elde edilen sonuçların müdürlüğümüze dijital ortamda teslim edilmesi kaydıyla, İlimiz Fatsa İlçesindeki İlkokullarında görevli öğretmenlere 2016 - 2017 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde okul müdürlüğünün sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur 'larınıza arz ederim.

Serdar YURDABAKAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

O L U R
10.03.2017

Dr. Şaban KARATAŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Saray Mah. Ulu Konak Cad. No:5 52089 ORDU
Telefon : (0 452) 223 16 29 / (1401) Faks : (0 452) 225 01 44
e-posta: arge52@meb.gov.tr Elektronik Ağ: http://ordu.meb.gov.tr

Güvenli Elektronik İmza ile
Aynı ile Ayırdı
Bilgi
Murat KAHRAMAN
V.H.K.İ.

Ek-2: Anket

EK-1

**SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDAKİ TEMEL BECERİLERİ KAZANDIRMADA
İLKOKULU 4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI İÇERİĞİNİN YETERLİLİĞİNE
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ ANKETİ**

Sayın Öğretmenim,

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan ve kazandırılması hedeflenen temel becerilerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesine yöneliktir.

Çalışmada, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan ve kazandırılması hedeflenen 15 temel becerinin öğrenciler tarafından kazanılma durumunu değerlendirmeniz istenmektedir. Elde edilecek bilgiler sadece bu araştırma için kullanılacak ve kişisel bilgilerinize yer verilmeyecektir. Bunun için her bir özelliğe ilişkin görüşünüzü belirtmeniz araştırma için önemlidir.

Yardım ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Ahmet ÖĞRETEN
Ordu Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi

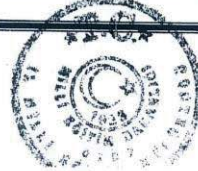
I. BÖLÜM

Kişisel Bilgi Formu:

Cinsiyetiniz	☐ Kadın	☐ Erkek		
Öğrenim Durumunuz	☐ Ön Lisans	☐ Lisans	☐ Lisansüstü	
Meslekteki Kıdeminiz	☐ 1-4	☐ 5-9	☐ 10-14	☐ 15 ve üzeri

II. BÖLÜM

SIRA NO	İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen aşağıdaki temel becerileri Ders Kitabının eğitim öğretim sürecinde öğrencilere kazandırmadaki yeterlilik durumu.	Yeterlilik Durumu				
		ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	ORTA	ZAYIF	ÇOK ZAYIF
1	Eleştirel düşünme					
2	Yaratıcı düşünme					
3	Araştırma					
4	İletişim					
5	Problem çözme					
6	Bilgi teknolojilerini kullanma					
7	Girişimcilik					
8	Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma					
9	Karar verme					
10	Sosyal Katılım Becerisi					
11	Gözlem Becerisi					
12	Mekânı Algılama Becerisi					
13	Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi					
14	Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi					
15	Empati Becerisi					

III. BÖLÜM

1.İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının temel becerileri kazandırma yeterliliğine yönelik değerlendirmeniz sonucunda ders kitabının öğrencilere kazandırmakta yetersiz gördüğünüz(varsa) beceriler ile ilgili neler önerirsiniz?

2.Öğrencilere kazandırmakta yetersiz gördüğünüz(varsa) temel becerilerin kazandırılmasına yönelik ders kitabındaki çalışmaların eksiklikleri nelerdir?

3.Yetersiz olarak değerlendirdiğiniz temel becerilerin kazandırılmasına yönelik eksiklikler sadece İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabına mı özgüdür? Diğer ders kitaplarında temel becerileri kazandırmaya yönelik çalışmalar olduğunu düşünüyor musunuz?

4. Temel becerilerin kazandırılmasında kitapların gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Gerekli ise ders kitabı tek başına temel becerileri kazandırmakta yeterli midir? Başka kaynaklara ihtiyaç duyuyor musunuz? Açıklayınız.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Ahmet ÖĞRETEN
Doğum Yeri ve Tarihi:	Osmancık – 1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi :	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi:	1- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Tezsiz Yüksek Lisans Bölümü 2- Ordu Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller:	İngilizce
Bilimsel Etkinlikleri:	
İş Deneyimi	
Uygulamalar:	
Projeler:	
Çalıştığı Kurumlar:	Samsun, Vezirköprü, Kocakaya İlköğretimokulu 2004-2006 Samsun, Vezirköprü, Mahmatlı İlköğretimokulu 2007-2010 Samsun, Vezirköprü, Halkeğitim Merkezi Müdürlüğü 2010 Ordu, Kumru, Akçadere İlköğretimokulu 2010-2011 Ordu, Ünye, Fehmi Cerrahoğlu İlkokulu 2011-2014 Ordu, Fatsa, Meşebükü İlkokulu 2014- ...
İletişim	
E-Posta Adresi :	ahmet-ahmet1955@hotmail.com
Telefon:	0505 742 04 87
Tarih ve İmza:	